

פרק רביעי

הקנאים קראו לאדומים והם עלו על ירושלים מיד וחננו בשדה לפני השערים הסגורים. משא יהושע הכהן הגדול ומענה שמעון האדומי.

א. בנכלי השקרים האלה הפיל יוחנן פחד על כל הקנאים, וטרם ערב את לבו לבטא בפיו מי ומי הם העוזרים מחוץ; אולם בדבריו רמז אל האדומים. ולהרגיז את ראשי הקנאים, למען ייראו לנפשם, ספר להם כזבים על אכזריות חנן והעיד עליו, כי הוא אומר לעשות שפטים בהם על פני כל. וראשי הקנאים היו, האחד אלעזר בן שמעון, אשר נאמן על הקנאים מאד, כי היה משכיל למצא עצה ותחבולה והבין למלא אחרי עצתו, והשני זכריה בן אמפיקלוס^א). שניהם ממשפחות כהנים. וכשמוע האנשים האלה על-דבר הסכנה, העתידה לכל אנשיהם בכלל ולנפשותיהם בפרט, וגם כי חנן ואנשיו רוצים להכין את שלטונם וקוראים את הרומאים לעזרתם — כי גם בדבר הזה כזב להם יוחנן — נבוכו מאד ולא מצאו עצה, כי באו בין המצרים והשעה היתה דוחקת מאד. הם האמינו, כי אזרחי ירושלים נוסדו יחד להשתער עליהם בקרוב, למען החיש את הדבר ולהכרית מהם כל משען מחוץ, וגם יראו פן תכלה אליהם הרעה בטרם יָדַע שמץ דבר לאחד מבני בריתם, על-כן גמרו לקרא את האדומים לעזרה. הם כתבו אליהם אגרת קצרה והודיעום, כי חנן אומר לבגוד בעם ולהסגיר את העיר בידי הרומאים, והם, הקנאים, קמו להלחם בעד החירות ועתה הם נתונים בהר-הבית במצור, ורק זמן מצער נשאר להם לבקש ישועה, ואם לא ימהרו (האדומים) לבוא לעזרתם, יפלו בידי חנן ובידי מבקשי נפשם והעיר תִּפְּנֶע לפני הרומאים. ועוד הרבה דברים שמו הקנאים בפי מלאכיהם לדבר אל ראשי האדומים, ולצירים נבחרו שני אנשים רבי-פעלים היודעים לכלכל דבר ולהטות לב אנשים למעשים אשר כאלה, וגם קלים ברגליהם — כי הדבר הזה היה נחוץ עוד יותר! הקנאים ידעו, כי האדומים יָקְתוּ לדבריהם מיד, כי הם עם פריץ ואוהב מדנים, המחכה תמיד לעת מהומה ושמה לכל מהפכה, ואם ישמעו גם מעט דברי חנן ותחנונים מפי הצירים, יקחו את כלי-נשקם וימהרו לקרב כהולך לקראת החג. ועל הצירים הָטַל להתחיש את דברם, וככה עשו שני השליחים, אשר נקראו זה וזה בשם חנניה, כי התנדבו לרוץ ארח והתיצבו במהרה לפני ראשי האדומים.

ב. ראשי האדומים נבהלו מאד בקראם את האגרת ובשמעם את דברי

^א) כן אצל גיזה. ובהוצאה הישנה: בן פלך. וכנראה הוא זכריה בן אבקולש שהוזכר בתלמוד (גיטין, נ"ו, ועוד). שלא נתן לתקריב לפסחים הקיסר.

הצירים, וכמשתוללים סבבו בקרב העם והזעיקו אותו למלחמה. עוד לפני המועד הנתון נאסף המון האדומים, כי כלם חגרו את חרבותיהם להלחם בעד חרות עיר-הקדש. כעשרים אלף איש חברו במערכה ועלו על ירושלים, ובראשם ארבעת שרי צבאותיהם, יוחנן ויעקב בני סוסא, שמעון בן כתלא (א) ופינחס בן קלוצות (קלוסות, קלושות).

ג. חנן ושומרי העיר לא ראו את הצירים בצאתם, אולם לא נעלם מעיניהם הדבר, כי האדומים עולים על העיר. כי חנן שמע את הדבר בעוד זמן וצוה לסגור את שערי העיר ולהציג משמר על החומה. הוא לא רצה להחל במעשי-איבה נגד האדומים, כי-אם לדבר על לבם לפני המלחמה. ויהושע ובן גמלא, הוא זקן הכהנים הגדולים אחרי חנן, התיצב בראש המגדל אשר ממול האדומים וקרא אליהם, לאמר: „אמנם מהומות רבות הקיפו את עירנו, אולם אף באחת מהן לא הרביתי לתמה על מזלה והרעו כמו והיום הזה, בראותי, כי דברים שלא עלו במחשבה מסיעים לנבלים האלה. אתם מהרתם הנה לחזק ידי אנשי בליעל משחיתים ולהלחם בנו בנפש חפצה, ומי יתן, כי תחישו כה לקול הקורא לפדות את עיר קדשנו מידי אויבים נכרים! ואלו ראיתי, אשר העומדים במערכותיכם דומים לאנשים הקוראים לכם, כי אז לא היה דבר בואכם מוזר בעיני, כי אין דבר מתוק את האהבה כמו קרבת המדות. הן אם יבוא איש לבדוק את האנשים האלה לאחד אחד, יגלה לו, כי כל אחד מהם הוא בן-מות, אשר חיב את ראשו רבבות פעמים. כי הם חלאת כל ערי הארץ וצאתן, אנשים פוחזים, אשר פזרו לראשונה את רכושם, ואחרי-כן למדו את ידיהם למעשי זדון בכפרים ובערים אשר מסביב, ולאחרונה התגנבו במסתרים אל עיר-הקדש. הם שודדים ומרצחים, המטמאים בעצמת חטאותיהם את אדמת הקדש, וכל עין רואה אותם סובאים בבית-המקדש באין פוצה פה וממלאים מחס הנרצחים את כרסם, אשר לא תדע שבעה. והנה אנחנו רואים אתכם בכל עדי נשקכם, כאשר היה לכם המשפט לבוא, אלו קראו לכם אנשי העיר בעצה אחת לעזור להם ולהלחם באויבים נכרים. והאם לא יאמר האומר, כי תעתועי הגורל לפניו בראותו עם שלם בא לעזרת חֲבֵר-נבלים. ואמנם כל העת נבצר ממני להבין, מה הוא הדבר, אשר הבהיל אתכם לבוא הנה חיש מהר, הן בלי סבה גדולה לא הואלתם לקחת אתכם את כל כלי-זינכם ולהלחם למען השודדים באחיכם, עצמכם ובשקכם. באזננו שמענו על-דבר הרומאים ועל-דבר מעשה בגד — הן דברים כאלה נזרקו זה עתה מפי אחדים מבני בריתכם בקול הקלה — וגם כי באתם לפדות את העיר. מכל נאצות אנשי

הבליעל נפלאות בעינינו מזמות השקר האלה. בדעתם כי זה דרככם לאהב את החפש, ועליכן אתם נכונים בכל עת לצאת למלחמה על האויבים הבאים מחוץ, — לא מצאו להם עצה אחרת להעיר את חמתכם עלינו, בלתי-אם הוציאו עלינו שם, כי בגדנו בהרות, אשר אליה תאות נפשנו. אולם עליכם להתבונן, מי ומי האנשים המכים אותנו בלשון, ועל מי הוציאו את השם הרע, ולברר את האמת לא מתוך דברי השקר אשר טפלו עלינו, כי-אם מתוך דברי המעשים לאשורם. אי זה רוח עבר עלינו לקרא אלינו את הרומאים הפעם, תחת אשר היה בידינו לבלי מרד בהם בתחלה, או להקנע מפניהם לעת ראשית המרד, בטרם היתה כל הארץ מסביב לשממה? והן עתה לא יקל הדבר בידינו גם אם נתמכר לעשותו בלבב שלם, כי רמו עיני הרומאים אחרי כבשם את הגליל, וחרפה קשה לנו ממות לבקש את רחמיהם בעת אשר קרבו להלחם בנו. אמנם בעיני גדול השלום מן המות, אולם כבר יצאתי לקרב ולקחתי חלק במלחמה — ועליכן אבחר למות בשם טוב מהאריך ימים בשבי. ומה הוא הדבר אשר ענו בנו: האם אנחנו, ראשי העם, שלחנו אל הרומאים בסתר (לדבר שלום אליהם) או כל האזרחים גמרו לעשות את הדבר פה-אחד? אם אנחנו עשינו את הדבר — נקבר-נא בשמות אנשי שלומנו השלוחים, בשמות העבדים, אשר היתה ידם אתנו בבגד הזה. הנלכד אחד מהם בצאתו או נתפש בדרך שובו? וידי מי לקחו מהם את המכתבים? ואיך יכלנו להסתיר את מעשינו מעיני האזרחים הרבים, אשר בכל עת ובכל שעה אנו יוצאים ובאים ביניהם, ולמתי-מספר הנמצאים במצור, אשר נבצר מהם לרדת מהר-הבית אל תוך העיר — רק להם לבד נגלו דברי הסתר הנעשים בארץ? ! והאמנם רק עתה נודעו להם הדברים לאשורם, כאשר הגיע הזמן לתת את הדין על כל מעשי זדונם — תחת אשר לפנינו, בשבתם עוד לבטח בקרבנו, לא נחשד אף איש מאתנו על הבגד? ואם בראש העם שמו את האשם, הנה לא נאסף העם להנעץ במסתרים ואיש לא נעדר ביום הקהל, ולו באמת ובתמים יעץ את העצה הזאת, כי אז מותרה השמועה הנכונה להגיע אליכם בטרם הלשינו האנשים האלה עלינו. ומה הגיע אליכם? ואם גזר העם לכרות ברית עם תרומאים, הלא היה עליו לשלוח מלאכי-שלום, ומי הם האנשים אשר מלא את ידיהם בזה? קרא-נא בשמותיהם! אולם לא כן הדבר! כל המעשה הוא תחבולת האנשים האלה, ההולכים למות, למען הרחיק את עת פקדתם הקרובה אליהם. ואם באמת נגזר על העיר להסגר בבגד בידי אויביה, הנה אלה המלשינים לבדם יערכו את לבם למלא את הדבר, כי תועבה אחת עוד נשארה, אשר לא נסר בה ידיהם, והיא — הבגד. ואם הואלתם לבוא הנה עם כלי-נשקכם, הלא יאות לכם מעשה טוב וישר — להלחם לעיר הקדש ולהכרית ממנה את

העריצים, אשר בערו את המשפטים מן הארץ ורמסו ברגל-זדון את חקי תורתנו ושמו את החרב על כסא המשפט. כי תפשו בראש חוצות אנשים נקיים מעון, נכבדים ונשואי-פנים, וענו בכבל נפשם ולא שמעו לקול צעקתם ותחנוניהם והכו אותם נפש. ואם לא למלחמה עליהם עלינו, הן לא יקצר מכם לראות בעיניכם, כי דברתי אליכם לאמונה, ועדי יחיו הבתים, אשר החריבו האנשים האלה בחמס ידיהם, ונשי ההרוגים ומשפחותיהם, העוֹטות אבל, וגם יגיעו לאזניכם קול היללה והמספד בכל העיר, כי אין איש אשר לא טעם את טעם פגישת הרשעים הרעה. וכה גדלה שרירות לבם, עד אשר נקל היה בעיניהם להעביר את דרכי זדונם ואת חמסם מגבולות הארץ ומן הערים אשר מחוץ אל עיר-הקדש, היא הפנים והראש לכל העם, — כי עוד הוסיפו לעשות בהעבירים את מדותיהם אלה מן העיר אל המקדש, הוא היה להם למשגב ולמקלט וגם לבית-אוצר הנשק, אשר צפנו שם להלחם בנו. והמקום, אשר הוא בית-תפלה לכל עמי תבל ונכבד לשמע און גם לזרים יושבי קצות הארץ — היה למרמס (למדרס) לרגלי חיות רעות (פריצי אדם), אשר גדלו בקרבנו. ועתה, בראותם כי אפסה להם כל תקוה, הם עושים מעשי תעלולים לסכסך עמים בעמים וערים בערים ולגרות את העם, למען יתקע את חרבו במעיו. על-כן טוב ונאה לכם — כאשר דברתי אליכם — לבער את הרשעים האלה מקרבנו ולקחת מהם נקם על תרמית לבם, כי גועזו לקרא לכם לעזרתם תחת אשר היה להם לירא אתכם, פן תקומו לעשות בהם שפטים. ואם אתם בושים להשיב את פני הקוראים אליכם, הן יש לכם עוד דרך אחת: לפרק את כלי-נשקכם ולבוא בשערי העיר כמשפט אחינו וקרובינו ולעמוד בין בעלי-בריתנו ובין שונאינו בתוך, ושופטים תהיו לנו. שימו אל לבכם, מה גדול יהיה שכר האנשים ההם, כאשר יוכלו לעמוד למשפט על חטאותיהם הנוראות אשר עשו לעיני כל, תחת אשר לא נתנו לאנשי-שלומינו הנקיים לפתוח את פיהם למען הצדיק את מעשיהם. ורק למענכם תהיה להם הצדקה הזאת, כי הואלתם לבוא הנה. ואם אין את רצונכם לעזור לנו בנקמתנו וגם לא לשפוט בינינו, עוד נשארה לכם דרך שלישית: הרפו ממנו ומהם יחד, ואל תוסיפו על סאת צרותינו ואל תחזקו את ידי המרעים היועצים רעה על העיר. ואם יש אתנו אנשים החשודים בעיניכם מאד על אהבת הרומאים, הלא תוכלו לשמור על מוצאי העיר וכאשר יתברר במעשה, כי כנים דברי המלשינים, יהיה לאל-ידיכם לבוא בשערי העיר ולעשות משפט בחיבים, אשר נחקרה אשמתם. כי האויב לא יוכל למהר ולבוא אל העיר לפניהם — הן אתם חונים בקרבתה! אולם אם כל אלה הדברים אינם טובים וישרים בעיניכם, אל תתמהו על הדבר, בראותכם את השערים סגורים על מסגר, עד אשר תתנצלו את כלי-זינכם.

ד. אלה הדברים דבר יהושע. אולם המון האדומים לא שם אליהם את לבו, יען אשר היטב חרה לו, בראותו כי לא נתן לו לבוא העיר. ושרי צבא האדומים התרגזו מאד, בשמעם כי עליהם לפרק את נשקם ואמרו, כי זה דרך שבויי המלחמה להשליך את הנשק במצות אנשים ואחרים. ושמעון בן כתלא, אחד מראשי האדומים, השקית בכח את רגשת הצבא ועמד במקום גבוה, למען ישמע קולו באזני הכהנים הגדולים, וקרא אליהם לאמר: „לא יפלא ממני הפעם, כי נסגרו חלוצי לוחמי הדרור בהר־הבית, בראותי כי נמצאו בקרבכם אנשים הסוגרים בפני העם את שערי העיר, אשר היא נחלת היהודים כלם, ובעוד הם מתכוננים לקבל את פני הרומאים — ואולי גם לעטר את השערים לכבודם — הם מדברים עם האדומים רק מראשי המגדלים ומצוים עליהם לפשוט את כלי־זינם, אשר חגרו למלחמת החרות, ואף כי אינם מאמינים לקרוביהם אלה ומסרבים להפקיד בידם את משמר העיר, הם שמים אותם לשופטים בריבם, ובעת אשר הם מתאוננים על אנשים אחדים, כי המיתו את אחיהם בלא משפט, הם בעצמם מוציאים משפט חרפה על עם כלו. הנה סגרתם היום בפני אחיכם את שערי העיר, הפתוחים לכל בני־הנכר הבאים לעבוד את האלהים, ואחת אתם אומרים, כי מהרגו הנה לשפוך דם ולהקים מלחמות־אחים, תחת אשר חשנו רק לדבר אחד — לשמור על החרות למענכם. כי אמנם זאת היא גם אשמת הנצורים, אשר חטאו לפניכם. אני חושב, כי ככה נאמנות גם הטענות אשר מצאחם עליהם! רואה אני, כי כבדה ידכם על כל דורשי טובת העם מבית ושמחתם אותם במשמר וסגרתם את שערי העיר בפני כל בני עמ־הארץ הקרובים אליכם וצויתם עליהם בגאון ובחרפה למלא את פקדחכם. ואחרי כל אלה אתם אומרים, כי עריצים מושלים בכם, ובשם הזה אתם קוראים לאנשים, אשר בהם אתם רודים בודון! ומי יוכל לשאת את לעג דבריהם, בראותו את המעשים מכחישים אותם (מטפחים על פניהם)? ואולי תאמרו, כי גם האדומים סוגרים בעדכם את שערי העיר — אלה האנשים, אשר אינכם נותנים להם לבוא אל מקדש אבותינו! והן בצדק נוכל להוכיח את הנצורים בהר־הבית, אשר התנדבו לבער את הבוגדים הנקראים בפיכם בשם נשואי־פנים ואנשים נקיים מעון — כי הם בני חברתכם ואנשי סודכם — ולא החלו את משפטם מכם ולא הכריתו את ראשי הבוגדים א). אולם אם האנשים האלה התרפו בעת צרה, הנה אנחנו האדומים נשמור על בית אלהינו ועל עיר אבותינו ונצא להלחם בעדם כנגד האויבים הבאים מחוץ והבוגדים

(א) במקור: „ואל חתכו את החלקים הראשיים של הכנדי“.

אשר מבית. וחמושים נשאר פה לפני החומה, עד אשר ילאו הרומאים לשים לב לכם או תשובו מדרכיכם ותלמדו לאהב את החפשי.

ה. לדברים האלה הריע המון האדומים קול גדול, ויהושע ירד מעל החומה סר וזעף, בראותו כי לא יקחו האדומים מוסר ומלחמה תהיה לעיר מפנים ומאחור. אפס כי גם דעת האדומים לא נחת עליהם, כי כעסו מאד על חרפתם בהסגר שערי העיר בפניהם ובטחו בכח הקנאים, ועתה ראו, כי אין איש בא לעזרתם, והיו כאובדי עצות, ורבים נחמו על מסעם, ובכל זאת בושו פן ישובו אל בתיהם מבלי שכר לפעלתם, והבשת התגברה על מוסר כליותיהם, ועליכן נשארו על עמדם אצל החומה, אף כי נמצא מחנם ברעה. כי בלילה התחוללה סופה עזה מאד, ורוחות חזקים סערו והביאו אתם מטר סוחף, וברקים האירו זה אחר זה בלי הרף, ורעמים נוראים התגוללו וקול המון הארץ הרועשת היה לחרדת אלהים, ונראה כי נהפכו תחתיהם מוסדי העולם להביא שואה על האדם, ונדמה כי המופתים האלה ובשמים ובארץ הם אותות לדבר גדול (המתרחש ובא).

ו. ומחשבה אחת עלתה בלב האדומים וגם בלב יושבי העיר. האדומים אמרו בלבם, כי קצף אלהים על מסעם ולא יהיה להם מנוס מועמו על אשר עלו להלחם בעיר-הקדש. ואנשי חנן חשבו, כי נצחו מבלי לעמוד במערכה, וכי האלהים נלחם להם. ואלה ואלה לא היטיבו לראות את העתידות ונבאו לאויביהם את הדברים אשר נגזרו על עצמם. האדומים התלכדו יחד להחם איש את בשר רעהו וכסו במגניהם על ראשיהם, לבל ירבה הגשם להציק להם. וצרת נפש הקנאים גדלה מאד, ביראתם את הרעה אשר תמצא אותם, ועוד יותר מזה התעצבו אל לבם בפחדם לגורל האדומים, ונאספו יחד להזעץ, אולי ימצאו תחבולה להגן עליהם. וחמיה-הלבב יעצו לבקוע להם דרך בין חיל-המשמר בזרוע נטויה ולהתנפל אל תוך העיר ולפתוח את השערים לפני בני-בריתם ביד רמה. הם בטחו, כי יברחו אנשי המשמר מפניהם, אם ישתערו עליהם לפתע פתאם, כי רבים מהם אינם מזינים ואינם יודעים מלחמה, וקשה יהיה הפעם להקהיל את יושבי העיר, אשר נמלטו אל בתיהם מפני המטר; וגם אם הדבר בחזקת סכנה, עליהם לשאת כל רעה ואין להם להעלים עיניהם מן ההמון הגדול הזה ההולך למות באשמתם. אולם הנבונים אשר בקרב הקנאים מאנו לבקוע להם דרך בחזקת היד, כי ראו אשר כל המקומות מלאים שומרים מזינים, ועוד יותר חזק המשמר בשערי העיר מפחד האדומים. הם ידעו, כי עיני חנן משוטטות בכל העיר ובכל שעה הוא פוקד את חיל-המשמר. וכן היה הדבר באמת בכל הלילות, רק לא בלילה ההוא. ולא קלות-דעת חנן עשתה זאת, כי-אם יד הגזרה אשר הכריעה אותו ואת המון שומרי העיר, היא הגזרה אשר

מסכה תרדמה על שומרי האולמים בנשף ההוא לעת זעף הסערה ונתנה בלב הקנאים לקחת את המשורים אשר בבית-המקדש ולכרות את משקוף השער. ויללת הסופה וקול הרעמים המתגוללים בלי הרף עמדו להם, ולא בשמע קול ההמלה.

ו. הם יצאו בהחבא מהר-הבית והגיעו עד החומה ובמשורים אשר בידיהם פתחו את השער אשר למול מחנה האדומים. ובראשונה קמה מהומה בקרב האדומים, בחשבם כי אנשי חנן פתחו את השער להתגרות בהם מלחמה, וכל אחד שלח את ידו אל החרב להגן על נפשו, אך במהרה הכירו את האנשים היוצאים לקראתם ובאו יחד עמם בשערי העיר. ואלו פשטו האדומים ברחובות העיר מיד, נקל היה להם להכרית את כל העם מקטן ועד גדול בלי מעצור, — כה גדלו כעסם וחמתם! אולם לראשונה מהרו האדומים לחלק את הקנאים מן המצור, כי האנשים אשר קבלו אותם אל תוך העיר דברו אליהם תחנונים, לבל יתנכרו לבני-בריתם, אשר למענם באו, בעת צרתם, ולא יביאו עליהם שואה נוראה, רק יתפשו בתחלה את האנשים השומרים עליהם, ואחרי זאת יפנו אל העיר, כי הלא אם יחרידו את כל יושבי העיר, יצטר מהם להתגבר על השומרים. כי לשמע הדבר יערכו מערכה עליהם ויסגרו על מוצאי הר-הבית.

פרק חמישי

מעשי רצח האדומים כבואם אל העיר בעת הסערה, והנוראות אשר עשו הקנאים. מות חנן, יהושע וזכריה. האדומים שבו לבתיהם.

א. דברי הקנאים מצאו חן בעיני האדומים, והם עלו דרך העיר אל בית-המקדש. והקנאים, אשר כלו עיניהם מיחל אל האדומים, התליפו כח למראה בואם ויצאו לקראתם מחצר בית ה' הפנימית, ואחרי-כן התחברו אליהם והשתערו יחד אתם על המשמר, ושחטו שומרים אחדים אשר נמו שנתם, ויתר השומרים הקיצו והרימו קול צעקה, וכל חיל-המשמר התעורר בבהלה ולקח את כל-ינשקו ומהר לצאת לקרב, וכל העת אשר חשבו השומרים, כי מלחמה להם בקנאים לבד, נלחמו באמץ לב, כי בטחו בעצם מספרם, אולם בראותם, כי מחוץ נוהרים אויבים חדשים אליהם, הבינו, כי באו האדומים בשערי העיר ונמוגו מפניהם וזרקו את כל-ינשקם והחלו לבכות ולהילל. רק צעירים מתי-מספר חגרו עז לעמוד על נפשם בפני האדומים וזמן רב סוככו על ההמון, אשר השיב את ידי אל חיקו. צעקת האנשים גלתה את הדבר לכל יושבי העיר, אולם איש לא ערב את לבו

לצאת למלחמה, בהודע כי הבקיעו האדומים אל העיר, וכל ההמון הגדול לא מצא עצה, רק ענה בקול צעקה ויללה לקול זעקת השומרים. ונהי בכי הנשים עלה למרום, כי לכל אחת היו קרובים בין השומרים הנמצאים בצרה. והאדומים והקנאים יחד הריעו לעמת אלה תרועת נצחון, והמון הגשם והסופה היה גורא מכל הקולות. והאדומים לא ידעו רחם, כי נוסף על יצר לבם האכזרי התלקחה עוד חמתם על יושבי העיר, הסוגרים בפניהם את שעריה, לרגלי התלאות אשר מצאו אותם בעת הסופה. הם לא שמו פדות בין המבקשים מהם רחמים ובין הלוחמים אתם, והכו בחרבותיהם גם את האנשים, אשר הזכירו אותם כי הם עצמם ובשרם והשביעו אותם לכבד את המקום הקדוש. ויושבי העיר לא מצאו מנוס ולא היתה להם כל תקוה להנצל מרעה. הם נדחקו יחדו ואיש אחרי רעהו הִצְעו חללים, וכאשר נלחץ ההמון אל מקום אשר לא היה שם דרך לנטות, ומרצחיהם הִצְרו את צעדיהם, לא מצאו רבים עצה וקפצו מהר-הבית למטה אל העיר, ונדמה להם, כי המיתה, אשר בחרו לרצונם, היתה קשה מהרצת, אשר ברחו ממנו. ובכל חצר בית ה' החיצונה שטפו נחלי דם ולפנות הבקר נערמו שמונת אלפים וחמש מאות חללים.

ב. אולם בכל הרצח הזה לא שב אף האדומים. הם שמו את פניהם אל העיר ופשטו על הבתים ושלחו את ידם בבזה והמיתו כל איש הבא בידם. הם חשבו, כי יכלו את זמנם לריק, בהכותם את המון העם היושב בעיר, ובקשו את הכהנים הגדולים, ורב אנשיהם נטשו לחקור את מקום מחבואם. במהרה תפשו אותם ושחטום והתיצבו על החללים והתקלסו בחנן על אהבת העם אליו וביהושע על דבריו אשר דבר אליהם מן החומה. ובעצמת רשעתם לא נתנו לקבור את עצמות ההרוגים, אף כי חק ליהודים להזהר מאד בקבורת אדם וגם את התלויים במשפט בית-דין הם מורידים לפני בוא השמש וקוברים אותם. ואיני שוגה בדברי, כי במות חנן החלה מפלת העיר. כי התמוטטה חומת מעוז היהודים וכלתה אליהם הרעה ביום אשר ראו עיניהם את הכהן הגדול, העומד עליהם לישועה, נשחט בראש חוצות. כי היה חנן איש-מופת בכל מדותיו ורודף צדק מאין כמוהו, וממרום מעלת משפחתו והדר משרתו והכבוד אשר היה לו על-פני כל העם, אהב את השפלים והנדכאים ונתן להם כבוד אנשים כערכו. והוא אהב את החרות בכל נפשו. וגם חשק מאד בשלטון-עם^א, וכל הימים היה דוחה את טובתו מפני טובת הרבים (הכלל), והשלום היה יקר לו מכל. והוא ידע, כי אין תקומה לפני הרומאים, ובכל-זאת הכין בעל-כרחו את כל צרכי המלחמה, למען אשר יוכלו היהודים להצליח בה, אם לא יכרתו ברית-שלום:

(א) במקור: דימוקרטיה.

עם השונאים א). ובאמת נוכל לאמר, כי לו נשאר חנן בחיים, השלם השלימו היהודים (עם הרומאים). כי היה מפליא לדבר ולצודד את לב העם וכבר הכניע מפניו את האנשים העומדים לו לשטן, וגם אם נלחמו היהודים, היו מעבירים את הרומאים עוד עבודה גדולה, בעמוד בראשם איש אשר כזה. ונפש יהושע (בן גמלא) היתה קשורה בנפש חנן, ואף כי נפל האיש הזה במעלה מחנן, היה גבוה בערכו מכל העם. אני מאמין, כי האלהים, אשר נוד להחריב את העיר המטמאה ורצה לטהר (באש) את בית-מקדשו, הכרית את האנשים האלה העומדים לפניו בפרץ באהבתם את המקדש. ושני הגברים האלה, אשר לפני ימים מעטים לבשו עוד את בגדי הקדש ונצחו על עבודת אלהים בכל קצות העולם ואשר נכבדו על-פני כל יושבי תבל הבאים אל ירושלים, התגוללו ערמים בעפר לעיני השמש ובשרם היה למאכל לכלבים ולחיות השדה. אני חושב, כי גם כל מעלה טובה (ב) בכתה על האנשים האלה וקוננה על הרעה אשר מצאתם. ככה מתו חנן ויהושע.

ג. ואחרי מות הכתנים הגדולים עלו הקנאים והמון האדומים על עם ירושלים ושחטו אותם כשחוט בהמה טמאה. וכל איש מדלת העם הומת במקום אשר נתפש בכף, ואת אנשי-המעלה ואת הצעירים הבדילו הרוצחים ואסרו אותם בבתי-כלאים, בהאמינם, אולי יפתה אחד מאלה לעבור אליהם. בטרם יבוא מותו. אולם איש לא שם לב לדבריהם, וכלם בחרו במות ולא רצו להתחבר לסוד המרעים האלה לאכדן מולדתם, והם נשאו צנויים קשים ונוראים על אשר מאנו ולעשות את דבר הנבלים, כי דשו את בשרם בשוטים ומתחו את אבריהם בכלי-משחית, עד אשר לא נשאר מחוס בבשרם. למעניהם, ורק אחרי-כן זכו למות בחרב. והנתפשים ביום נרצחו בלילה ונבלותיהם הוצאו והשליכו על-פני השדה ופגו מקום לאסירים חדשים. ומתקנה נוראה נפלה על כל העם, ואיש לא נועז לבכות לעיני רואים על החלל הקרוב אליו וגם לא להביא אותו לקבורה, ורק במסתרים שפכו האנשים דמעות, בסגרם את דלתיהם, ובעוד הם נאנחים הביטו לעבריהם, פן יגיעו דבריהם לאזן אחד משונאיהם; כי תכף נעשה למתאבל כמשפט המת, אשר קשר עליו מספר. ובלילות היו יושבי ירושלים צוברים מעט עפר לכסות בו את בשר החללים, ורק המחרף את נפשו למות עשה זאת ביום. ככה נהרגו שנים-עשר אלף איש, בחורים מנדיבי העם.

ד. וכאשר נלאו האנשים לטבוח טבח לאין-קץ, עשו להם התולים

(*) כך הוא בהוצאת ניוה. בהוצאה ישנה: הוא הבין, כי יכרעו היהודים במלחמה בעל-כרחם, אם לא ימהרו לכרות ברית שלום.

(ב) ביונית: ἀρετή, ארטי.

והקימו בית-דין ומשפט. ובדרך הזה אמרו להמית את זכריה בן ברוך א). אחד מאנשי-השם. הוא הרגיו אותם בנדבת לבו, כי שנא כל תועבה ואהב את החפץ, וגם היה עשיר, ועל-כן קוו לשני דברים: למלא אוצרותיהם חמס, וגם להפטר מן האיש, אשר פח בידו להפילם. על-כן הוציאו פקדה לאסוף שבעים איש מראשי העם אל בית-המקדש, ומסרו בידם—כמו בבית-חזיון—את דמות (תפקיד) השופטים, אשר אין להם פח ושלטון, והעמידו לפניהם את זכריה למשפט ומצאו בו ערות דבר, כי אמר להסגיר את העיר בידי הרומאים ושלח צירים אל אספסינוס בבגד. ואף עד אחד לא נמצא לענות בזכריה, וגם לא היה כל אות לעונו, אולם האנשים (הקנאים והאדומים) אמרו, כי הם בטוחים באשמתו, וחשבו, כי זה הוא אות נאמן על האמת. וזכריה ראה, כי אפסה כל תקוה להציל את נפשו, יען אשר נקרא במרמה אל בית-כלא ולא אל בית-הדין, ועל-כן לא רצה לפרוש מן החיים בטרם ידבר ככל אשר עם לבבו. הוא קם לפני השופטים ודבר בלעגי שפה על צדקת המלמדים עליו חובה ובדברים קצרים בטל את כל דברי האשמה אשר יצאה עליו. ואחר-יכן פנה אל אנשי-יריבו וקפץ את כל מעשי תועבותיהם, ועוד הרבה לדבר במר-נפשו על השערוריה הגדולה אשר בלל. והקנאים התגעשו מאד, ורק בקשי כבשו את כעסם ולא שלפו את חרבותיהם, כי קבלו עליהם לשמור על דמות בית-הדין ועל צחוק-המשפט עד תמ, וגם אמרו לנסות את השופטים, אם יזכרו את חקי הצדק בעת מצוקתם. אולם כל שבעים השופטים הצדיקו את הנאשם פה-אחד, כי בחרו למות עמו יחד מהטות את דינו למות. וכאשר יצא זכריה צדיק בדינו, הרימו הקנאים קול צעקה וכלם קצפו על השופטים, כי לא הבינו את חקף המשרה, אשר נתנה על שכמם לצחוק ולקלסה, ושני קנאים עזי-נפש התנפלו על זכריה והמיתוהו, בקראם אליו בלעג-ודון בעת נפלו שדוד: „הא לך גם משפטנו, אנחנו נותנים חקף לצדקת-דיןך“, ואחר-יכן השליכו את גבלתו מהר-הבית אל העמק אשר למטה, והפכו את פניהם אל השופטים והכו אותם בנצבי חרבותיהם בחרפה ובזו ודחפו אותם מחומת הר-הבית, ורק לדבר הזה פדו את נפשותיהם מרצח, למען אשר יפוצו בעיר לבשר לכל יושבי ירושלים, כי היו לעבדים.

ה. והאדומים נחמו על בואם אל ירושלים, כי המעשים בעיר היו להם לזרא. אחד הקנאים בא אליהם בסתר והקהילם לאספה והודיע אותם כל תועבותיהם אשר עשו יחד עם הקוראים להם, וקפץ להם את כל הרעה אשר מציא את העיר מידם, לאמר: „הנה יצאתם אל המערכה, בחשבכם כי תכהנים הגדולים מוסרים את העיר בידי הרומאים, ואף כי לא נמצא שמץ

א) ניוה: בן ברים.

דבר להוכיח על עליית הבגד, ועתה עיניכם רואות את האנשים, אשר סבבו אתכם בכחש, למען תבואו להגן עליהם, והנה הם עושים מעשי שונאים עריצים, ועליכם היה למנוע אותם ממעשי-זדון למבראשונה. ואחרי אשר התחברתם להם לשפוך דם-אחים, עליכם הפעם לשים קץ לעלילותיהם הרעות, ולא תשארו פה להוסיף אמץ לרשעים, העוברים על חקי אבותיכם, וגם אם יש ביניכם אנשים, הכועסים עד היום הוזה על אשר נסגרו שערי העיר בפניכם ולא נפתחו לרנחה, למען תבואו בהם חמושים, השיבו אל לבכם, כי כבר עשיתם נקמות במנדיכם. כי חנן מת ובלילה אחד נשמד כמעט כל העם, ולא נעלם מכם, כי גם רבים מאנשי-שלומכם נחמו על הרעה אשר עשו, מדי ראותם את אכזריות האנשים, אשר קראו אתכם לעזרה. הן גם מפניכם אינם בושים, אף כי מידכם באה ישועתם, ועושים תועבות נוראות לעיני בני-בריתם. ועונותיהם יחולו על ראשכם, אתם האדומים, אם לא תעמדו להם לשטן או לא תגדלו מעליהם ומעל מעשיהם הרעים. גלוי וידוע לפניכם, כי דבר הבגד היה עליית שקר, ואין איש חושב, כי יעלו הרומאים על העיר במהרה, וגם חיל חזק סוכך על העיר ולא באפס-יד לשבר, ואתם שובו לבתיכם ולא תבואו עוד בסוד המרעים, ובזה תזכו את נפשותיכם מכל עונותיכם, אשר כשלתם בהם בערמת האנשים האלה.

פרק ששי

האדומים עזבו את העיר והקנאים הרבו מעשי רצח. הרומאים רצו לעלות על העיר ואספסוגו עצרם עד עת מצא.

א. האדומים הטו און לדברים האלה ובתחלה הוציאו לחפשי כאלפים מאזרחי ירושלים, אשר נמצאו במאסר, ואלה מהרו לברוח מתוך העיר ולבוא אל שמעון (בן גיורא), אשר עוד נדבר עליו בקרב. ואחרי זאת עזבו האדומים את ירושלים ושבנו איש לביתו. הם יצאו את פני העיר סתאם, ושתי המפלגות בירושלים לא חכו לזה. העם לא ידע, כי נחמו האדומים על מעשיהם, ושאר רוח לרגע קטן, בחשבו כי הונח לו מעל אויביו. והקנאים חוסיפו עוד גאות, כאלו לא נעזבו מבני-בריתם, רק נחלצו מידי אנשים, אשר הביטו עליהם בעין צרה ובקשו למנוע אותם מאשם. כי עתה לא הטל עליהם עוד לדחות את מעשי רשעתם או להמלך בדבר תחלה, ובחפזון גדול יכלו לחבל כל אחת ממזמותיהם הרעות והחישו למלא אחרי עצתם כהרף עין. הם הרבו להמית את גבורי החיל ואת נדיבי העיר, כי באלה קנאו על מעלותיהם, ומאלה נחדו, פן יקומו להם לשטן; הם האמינו, כי רק בהכריתם

את כל אנשי-המעלה, מבלי השאיר להם שריד, יוכלו לשבת בטח. ככה נרצחו אנשים רבים וביניהם גם גוריון, איש רם המעלה והיחש, חובב שלטון-עם ומלא רוח אהבת הדרור מכל יתר היהודים, כי ישרת לבו ויתר מעלות רוחו הכריעו אותו לטבח. וגם ניגר איש עבר-הירדן לא נמלט מידם, הוא האיש, אשר הפליא גבורה במלחמותיו עם הרומאים. וכאשר סתבו אותו ברחובות העיר, צעק מרה וגלה את סמני הפצעים ושקבל במלחמת החרות. אולם כאשר הוצא משערי העיר גואש מישועה והפיל את תחנתו לפני מרצחיו, כי תהיה לו קבורה, אולם הם הודיעו אותו, כי לא יורידו את גויתו אל האדמה, אשר ככה חשקה בה נפשו, ואחרי זאת מסרו אותו לטבח. ובעת מותו קלל ניגר את האנשים, כי יבואו הרומאים וינקמו מהם את דמו, וחרב ורעב ויתר מוראי המלחמה יחולו על ראשיהם, ועוד הוסיף לקללם, כי תהיה יד איש באחיו. והאלהים הביא את כל דברי הקללה הזאת על הרשעים ושלם להם בצדק כגמול ידיהם: כעבור זמן קצר קמו מריבות ביניהם וכל איש טעם את טעם שגעון חברו. כאשר נהרג ניגר בידם, הונח להם מפחדם, פן יבוא איש לשים קץ לשלטונם, אולם לא נשארה מפלגה בקרב העם, אשר לא שמו לה עלילות דברים להעבירה מן העולם. ואחרי אשר מריבי הקנאים כבר ספו פלם, הגיעה העת למצא את אשם אנשי השלום, אשר לא רבו עמהם. ככה באו בטענה על אחד העם, אשר לא דבק בהם בלבב שלם, ואמרו, כי הוא גבה-ללב (גס-רוח), והתגוללו על השני, אשר נספח עליהם מבלי לבטל את דעתו מפניהם, כי הוא בז להם, וגם האנשים, אשר החניפו להם ביתר שאת, נחשדו על מחשבה רעה. והם לא הבדילו בין אשמה גדולה ובין קטנה, ורק ענש אחד גזרו על החיבים — הוא ענש המות. ואיש לא נמלט מן הענש הזה, מלבד העניים והחשפים, אשר יצאו משפל המעלה ולא ברכו בנכסים.

ג. וכל שרי צבאות הרומאים שמחו על מריבות האחים בקרב שונאיהם כמוצאי שלל רב ורצו למהר ולעלות על העיר, וגם האיכו באספסינוס, בחשבם כי יצליח כל חפצו בידו הפעם, ודברו אליו, כי עתה האלהים נלחם להם, בסכסכו את אויביהם איש באחיו, אולם הגלגל חוזר מהרה, ואולי ייעפו היהודים ממלחמת-האחים או ינחמו על מעשיהם וישלימו ביניהם. ולדברים האלה ענה אותם אספסינוס: „דעו, כי שגיתם מאד בעצתכם בפעם הזאת. אמנם משתוקקים אתם להראות את כח ידיכם ואת הדר נשקכם כדרך העומדים בבית-חזיון, אך הדבר הזה קשור בסכנה ואתם אינכם שמים לב לתועלתכם ושלומכם. הן אם תמהרו לעלות על העיר מיד, תקימו בידכם ברית שלום בין שונאינו, ובעצם ימינם ישתערו עלינו. ואם תחנו להם ארכה, ימעט אחרי-כן מספר שונאינו, כי תאכל אותם אש המריבה. כי האלהים מיטיב לערוך את המלחמה ממני, והוא יסגיר את היהודים בידי הרומאים

הנם ויתן את הנצחון לצבאותינו בלי עמל וסכנה. ובעוד האויבים הולכים וכלים איש בידי רעהו, כי קמה עליהם קללה נוראה, מלחמת-אחים, טוב לנו להתבונן אליהם מרחוק ולשבת במנוחה, מאשר להתערב בריב אנשים הולכים למות, הנלחמים ביניהם ברוח שגעון. ואם יחשוב איש מכם, כי לא יישר הנצחון בלי מלחמה, עליו להשיב אל לבו, כי ניטיב לעשות לנפשותינו, בהשיגנו את משאלות לבנו לבטח, מהכניס את עצמנו בסכנת מלחמה. דעו לכם, כי גם האנשים המפיקים את רצונם בארץ-אפם ובתבונתם קונים להם שם טוב ותהלה כחבריהם, אשר השלימו את חפצם בתפארת ישע ימינם. והנה במדה אשר יהיו האויבים הולכים ודלים יחליפו צבאותינו לח מעמלם הקשה וילכו הלך וחזק. ואמנם גם אין השעה עת-רצון לאנשים השוקדים לעשות להם בנצחונם שם תפארה, כי אין היהודים דואגים עתה להכין להם נשק וגם לא לחזק את חומותיהם ולאסוף להם חיל-עוזרים, למען יהיה לנו הדבר לרעה, בחתנו להם ארבה, — רק חונקים הם איש את רעהו במלחמת-האחים ובמחלוקת, וכל יום הם טובלים צרות ורעות נוראות, אשר גם בעלותינו עליהם ובכבשנו אותם לא נעשה להם כמוהו. ואם ירצה איש לשמור את גפשו, עליו לתת להם להמית איש את אחיו עד תמם. ואם לתהלת הנצחון תשאו את נפשכם, הן לא תגדל תפארתכם בהתנפלתם על עץ אויב כזה, אשר אכלה אותו חרב מבית, כי יאמר בצדק, אשר לא מידכם בא הנצחון, כי-אם מן המחלוקת".

ג. כל שרי החילים הודו לדברי אספסינוס. וכעבור זמן קצר נגלה הדבר, כי היתה עצתו צעה מחכמה. כי מדי יום ביומו נפלו אל הרומאים אנשים רבים, אשר ברחו מפני הקנאים. אמנם קשה היתה מנוסתם, כי הציגו הקנאים משמר בכל מוצאי העיר ואת כל איש אשר תפשו שם שפטו משפט מות, באמרם כי אל הרומאים הוא נופל. אולם כל נותן שחד יצא לשלום, ורק האיש, אשר לא מצאה ידו לשלם, נחשב לבוגד. על-כן קנו העשירים בכסף את המנוסה מן העיר, ורק העניים הבורחים נשחטו. וכאשר נערמו תלי הרוגים במסלות ועל-יד מוצאי העיר נחמו רבים, אשר יעצו לנפול אל הרומאים, ובחרו למות בקרב העיר, כי קו להקבר בקברות אבותיהם ובהנהיג להם מעט מאימת המות. אולם הקנאים הרבו עוד תועבה באכזריות וזדונם ולא נתנו לקבר את עצמות הנרצחים בעיר ובשדה, כאלו כרתו ביניהם ברית לחלל את חקי האבות (התורה) ואת חקי הטבע גם-יחד ולהוסיף עוד חטאה לאליהם על כל הרעות אשר עשו לאדם! הם השאירו את הגפרים בחוץ להעלות באשם תחת קרני השמש, ומשפט אחד היה לקובר עצמות קרוביו ולבורחים מן העיר—משפט מות! ועל האיש, אשר גמל את החד הזה לאחיו המת, נגזר להשאר בלי קבורה. סוף דבר, בעת הצרה

הזאת אבדו כל המדות הטובות — ומדת הרחמים יותר מקלן. כי כל דבר מעורר רחמים הרגיו את לבות הרשעים האלה, אשר העבירו את עברתם מן החיים אל הנרצחים והשיבו אותה מן המתים אל החיים, והנשארים בחיים נמוגו מפחד לבבם וקנאו באשר המתים, אשר נחו מצרותיהם, והאנשים, אשר ענו בבתי-כלאים, חשבו גם את המתים המחוגלים בלי קבורה למאשרים באדם. כי כל חקי האדם נרמסו ברגל הזדים וחקי אלהים היו לצחוק ולקלס בעיניהם, ולחזיונות הנביאים הלעיגו וקראו להם בשם להג מרמה. כי הרבו הנביאים לדבר על הטוב ועל הרע, והקנאים בעטו בתוכחותיהם ובזה קימו גם את דברי הנבואה על קץ העיר. כי יצא דבר לפנים מפי האנשים האלה (הנביאים), אשר תפול העיר ובית-המקדש יהיה למאכלת אש במלחמה, לעת תקום מריבת-אחים וירי היהודים תטמאנה את משכנות האלהים; ואף כי ידעו הקנאים את הנבואה הנאמנה הזאת, התמפרו לקים אותה בידיהם.

פרק שביעי

עריצות יוחנן. עלילות הקנאים במצדה. אספסינוס כבש את גדר. מעשי פלצידוס.

א. ויוחנן [בן לוי] אמר להיות לשליט עריץ וחשב, כי לא נאה לו הכבוד חלק כחלק עם חבריו, ומעט מעט משך אליו את הרעים אשר בקרב הנבלים ויחד אתם נפרד מעל המפלגה (מפלגת הקנאים). הוא מאן למלא אחרי עצת חבריו תמיד וברוח מושל היה מוצא את פקדוניה, וכל עין ראתה, כי הוא שולח את ידו אל שלטון-יחיד (מונרכיה). אלה נכנעו לפניו מיראה ואלה מאהבה, כי הפליא לצודד את הלבבות במרמה וכחש: ורבים חשבו, כי יהיה להם הדבר לישועה בהפקד עון תועבותיהם על האחד ולא על הרבים. גם היה רב-פעלים במעשיו ובתחבולותיו, ואנשים רבים נעשו לו לנושאי-כלים (לעבדים). אולם עוד חלק גדול מחבריו עמד לו לשטן, אלה מקנאתם בו, בחשבם כי חרפה להם להפנע תחת ידי איש, אשר היה לפנים אנוש כערכם, ואלה משנאתם לשלטון-יחיד. הם הבינו, כי לא יעלה בידם להורידו מגדלתו על-נקלה, אחרי אשר יקח את השלטון בידו, וגם ירדוף אותם, בהתגוללו עליהם על אשר עמדו לו לשטן בממשלה. על-כן בחר כל אחד מהם לשאת כל צרה ופגע במלחמתו עם יוחנן מהיות לו לעבד ולהמק בבית-שבו. וככה קמה מריבה בין האנשים האלה ובין צורריהם, אשר עמד יוחנן בראשם כמשפט מלך. אלה ואלה עמדו על המשמר מבית, אך טרם התנגחו בכלי-נשקם, או נלחמו ביניהם רק מעט, ולעצמת-זאת חבדו

יחד להשחית בעם, ואיש התחרה ברעהו, כי ירבה לאסוף שלל מחמס יושבי ירושלים. ככה נפקדה העיר בשלשה שפטים רעים ונוראים: במלחמה ומחוקן ובשלטון עריץ ובמריבת אחים, והמלחמה היתה קלה בכך מאזנים מיתר האסונות, על-כן ברחו רבים מפני אויביהם בני עמם אל השונאים הנכרים וקבלו מידי הרומאים את פדות נפשם, אשר נואשו ממנה בשבתם בקרב אחיהם.

ג. ועוד נגע רביעי נוסף אז להביא שואה על העם. לא רחוק מירושלים נמצא מבצר חזק, אשר בנו אותו המלכים, להפקיד בו את אוצרותיהם לעת תמורות מלחמה וגם להשגב בו לנפשם, ושמו מצדה. את המבצר הזה תפשו האנשים הנקראים סיקריים ולראשונה פשטו על המקומות הקרובים וגזלו שם את הצדה הדרושה להם בלבד, כי יראתם ומפני הרומאים מנעה אותם להרבות חמס. אולם בשמעם, כי חיל הרומאים יושב במנוחה וכי קמו מריבות ושלטון עריץ ומלחמת-אחים בקרב היהודים אשר בירושלים, החלו לעשות חוצות גדולות. ולמועד חג המצות, אשר אותו עושים היהודים לזכר גאלתם בעת צאתם מעבדות מצרים ושובם אל ארץ אבותיהם, יצאו הסיקריים בלילה, בהתחבאם מעיני רואים, לבל יהיו להם לשטן, ופשטו על עיר מצער אחת ושמה עין-גדי. וטרם הספיקו אנשי-החיל אשר בעיר לקחת את נשקם ולהאסף, מהרו הסיקריים להפיצם ולגרשם מתוך העיר והמיתו את החלשים, אשר לא היה להם כח לברוח, את הנשים והילדים, שבע מאות נפש ומעלה. ואחרי זאת הוציאו את כל שלל הבתים וגזלו את כל פרי הבפורים ונשאו אתם אל מצדה, ואחרי זאת שדדו את כל הכפרים אשר מסביב למבצר והחריבו את כל הארץ, ומדי יום ביומו התרבה מספר המשחיתים, אשר באו אליהם מעברים. וגם ביתר קצות ארץ יהודה, אשר ישבו שם השודדים עד העת ההיא בחבוק-ידיים, התחוללו זנעות, כדרך הגוף החולה, אשר קמה בו דלקת בחלק הראש והמחלה עוברת אל כל האברים. כי המריבה והמהומה בעיר הראשה התירו את ידי כל הנבלים אשר בארץ לעשות חמס, וכל אחד הוציא את גולת כפר מגוריו אל המדבר. ושם התאספו יחד ונשבעו איש לרעהו והגיהו בגדודים, אשר היו קטנים במספרם מצבא-מלחמה וגדולים מלהקות שודדים, על מקדשים וערים, ובכל מקום, אשר פקדו עליו את חמתם, מצאה את האנשים רעה גדולה כצרת הנגפים במלחמה, והשודדים לא נתנו להם זמן להנקם בהם, כי מהרו לברוח עם תבזה אשר בידם. ולא נמצא מקום בארץ יהודה, אשר לא היה עדי אובד עם ירושלים יחדו.

ג. הדברים האלה נגלו לאספסינוס מפי הבורחים הנופלים אליו. אף כי שמרו המורדים על כל מוצאי ירושלים והמיתו את כל האנשים אשר נגשו אליהם, בכל-זאת הצליחו רבים להסתר מהם ולברוח אל הרומאים, והם

דברו על לב ראש-הצבא (הרומאי) להגן על העיר ולהציל את שארית העם. כי על אהבתם לרומאים הומתו רבים בחרב והנותרים נמצאים באימת מות. אספסינוס חמל עליהם בצרתם הפעם והסיע את חילו לצור על ירושלים למראה-עין ובאמת — לפדות את יושבי העיר ממצור. אולם בתחלה נטל עליו להכניע את שארית הארץ, לבל תקום לו מלחמה מאחור בעת צורו על ירושלים. הוא עלה על גדור (גדרה), העיר הראשה והחזקה בכל עבר-הירדן, וברביעי לחדש דִּיקְטִיּוֹס (אדר) בא בשערי העיר, כי טובי העיר הסתירו את עצתם מהמורדים ושלחו אליו צירים להסגיר את העיר בידו, יען אשר חשקה נפשם בשלום וגם רצו לשמור על רכושם, כי עשירים רבים ישבו בגדור. ואנשי-ריבם לא ידעו על-דבר השליחים ורק כאשר קרב אספסינוס אל העיר נודע להם המעשה. הם נואשו מתקותם להתחזק לבדם בעיר, כי רבים היו שונאיהם מבית וגם ראו את הרומאים בקרבת העיר. על-כן תפשו את דולק (דִּוְלִקְסוֹס), הגדול בין יושבי העיר במעלתו ובכבודו ביתו, אשר חשדו בו, כי הוא יעץ לשלוח את הצירים אל אספסינוס, ושחטו אותו, ובגדל חמתם התעללו בנבלתו, ואחרי זאת ברחו מן העיר. ולמחרת היום הגיע חיל הרומאים עד שערי העיר ואזרחי גדור קדמו את פני אספסינוס בברכה והוא נשבע להם להקים את ברייתו אתם וגם נתן להם מצב רוכבים ורגלים לשמור על העיר, פן יעלו הבורחים עליה. כי יושבי גדור פרצו בידיהם את חומת עירם טרם דרשו הרומאים את הדבר, ובזה נתנו עֲרֹבָה, כי הם רודפי שלום, וגם ברצותם להלחם ברומאים לא יוכלו למלא חפצם.

ד. ואספסינוס שלח את פלצידוס עם חמש מאות רוכבים ושלש אלפים רגלים לרדוף אחרי המורדים פליטי גדור, והוא עם שארית צבאו שב אל קיסריה. וכראות הפליטים פתאם את הרוכבים הרודפים אחריהם נדחקו לפני הקרב אל כפר אחד הנקרא בית-נמריה (א) ובו מצאו בחורים רבים והריקו חלק מהם לרצונם וחלק בחֲזִק־יד והתנפלו יחד אתם על חיל פלצידוס. וכאשר הגיחו היהודים מן הכפר נסוגו הרומאים אחור מפניהם בתחלה והתחכמו למשוך אחריהם את השונאים רחוק מן החומה ובהגיעם למקום חפצם הקיפו את היהודים וירו בהם, הרוכבים סגרו עליהם את הדרך והרגלים נלחמו בהם מקרוב והכו בהם. והיהודים חרפו את נפשם במלחמה ונפלו חללים ושכר לא היה לגבורתם, כי בהשתערם על האויבים העומדים במערכה, אשר סוכך עליהם נשקם כחומת מבצר, לא מצאו מקום לשלוח אליו את חציהם וגם לא עצרו כח לבקוע להם דרך בין שורות הרומאים,

(א) בית-נמרים או בית-נמרין. כמקור: בית נַמְרִים, Βηθνεμβαρίμ.

ולעמדת-זאת הרבו חצי השונאים לפלח את קרביהם, כי נדמו היהודים כבהמות נבערות, הקופצות על חרב הצייד, אלה הפו לפי חרב ואלה נפוצו ונרמסו בפרסות סוסי הרוכבים.

ה. פלצידוס אמר לסגור בעדם (בעד היהודים הבורחים) את הדרך אל הכפר, ועליכן מהר עם רוכביו כפעם בפעם אל העבר ההוא, ואחרי-כן הפך את פניו וירה בבורחים. הקרובים היו מטרה לחציו והרחוקים יראו ושובו אחור; אך לאחרונה בקצו להם הגבורים אשר בחיל היהודים בחזק-יד דרך בין שורות הרומאים ונמלטו אל חומת הכפר. ושומרי החומה נבוכו מאד, כי לא יכלו לסגור את השער לפני פליטי גדור, יען אשר גם בניהם וקרוביהם נמצאו יחד עמם, וגם הבינו, כי יפלו בחרב, אם יתנו להם לבוא בשערי העיר. ומגורתם קמה: כי בעוד הפליטים נדחקים לפני החומה, כבר הדביקום רוכבי הרומאים וכמעט באו אתם יחד אל הכפר, לולא מהרו היושבים לסגור את השער. אולם פלצידוס השתער עליהם בגבורה ונלחם אתם עד הערב, ואחרי-כן הבקיע אל החומה ותפש את כל יושבי הכפר. ההמונים הנחשלים הפו לפי חרב וגבורי החיל נמלטו לנפשם. ואנשי פלצידוס הוציאו את שלל הבתים ושלחו את הכפר באש. ופליטי הכפר נפוצו בכל הארץ מסביב והפליגו בדבר הצרה אשר מצאתם וגם אמרו, כי צבא הרומאים הולך וקרב, ובדבר הזה החרידו את כל יושבי המקומות הקרובים, ורבים נלנו אליהם בהמון וברחו אתם יחד בדרך יריחו, כי רק בעיר הזאת אמרו למצא רוח והצלה, בבטחם במשגב חומותיה ובהמון יושביה. ופלצידוס נשען על כח רוכביו וגם הוסיף אמץ בנצחונותיו הראשונים, על-כן רדף אחרי הפליטים עד הירדן והמית את הנופלים בידו כפעם בפעם, ולאחרונה לחץ את כל ההמון אל שפת הנהר, ושם נעצרו היהודים ולא יכלו לעבור, כי גאו מי הנהר (הירדן) מפני הגשמים, ופלצידוס ערך מערכה לקראתם. בעל-כרחם יצאו היהודים למלחמה, כי אבד מהם מנוס, והתיצבו בשורה ארפה לארך שפת הנהר, כמטרה לחצי האויב ולשטף סוסיו. והרוכבים המיתו רבים מהם והפילו אותם אל תוך הנהר. חמשה-עשר אלף נפש נפלו בחרב הרומאים, וההמון אשר נלחץ בחזקת היד לקפוץ אל הירדן היה לאין-מספר. וכאלפים ומאתים איש נלקחו בשבי ויחד אתם שלל כבד מאד, חמורים וצאן וגמלים ובקר.

ו. המגפה הזאת לא נפלה מיתר מגפות היהודים ועוד גדלה בעיניהם מן האסונות הקודמים, כי כל דרך מנוסתם היתה מלאה חללים, ומעבר הירדן נסגר מכבד הפגרים, ואף ים המלח מלא גויות אדם, אשר סחפו אליו מי הנהר בהמון. ופלצידוס הלך מחיל אל חיל ומהר אל הערים הקטנות אשר מסביב וכבש את אכל (אבל-השטים, אבילה) ואת יוליס (בית-הרם, או בית-

רמתה) ואת בית-הישימות ואת כל הארץ עד ים המלח והושיב בכל עיר את אנשי-עצתו מן היהודים הנופלים אל הרומאים. ואחרי-כן הושיב את אנשי-צבאו באניות ותפש את הבורחים על-פני ים המלח. ככה נפלה בידי הרומאים כל ארץ עבר-הירדן בברית ובמלחמה, מלבד המבצר מכור אשר שגב מהם.

פרק שמיני

אספסינוס שמע על המעשים אשר היו בארץ גליה ומהר לכעז את מלחמת היהודים. ציור יריחו והעמק הגדול. על-דבר ים המלח.

א. בימים ההם הגיעה אל אספסינוס בשורת המרד, אשר פרץ בארץ גליה, כי וינדקס וגדולי עם-הארץ פשעו בנירון, ופרשת המעשים האלה כתובה על ספרי הזכרונות לאשורה. הבשורה הזאת העירה את אספסינוס להחיש את המלחמה, כי צפה מראש את מלחמות-האחים (ברומא) ואת הרעה אשר נגד פני הממשלה בָּלָה, ועל-כן אמר להקים שלום בארצות המזרח ולהקל בוזאת את המוראים בארץ איטליה. וכל העת אשר עצרותו הגשמים הכין את המנוחה במקומות הנכנעים והציב בתוכם משמר והקים שרי-עשרות על הכפרים ושרי-מאות על הערים, וגם בנה רבות מן הערים הנהרסות. ולראשית האביב לקח את מרבית חילו ונסע מקיסריה אל אנטיפטריס ושם ישב שני ימים והקים סדר בעיר וביום השלישי נסע הלאה והחריב וְלָהֵט באש את כל הארץ אשר מסביב. אחרי הכניעו את כל מחוז תְּמַנָּה פנה אל לוד ואל יבנה, אשר כרתו אתו ברית-שלום, והושיב בהן את היהודים אשר נכנעו לפניו ומצאו חן בעיניו, ומשם עלה על אמאוס וכבש שם את מעברות ההרים בדרך ירושלים, ושם במקום ההוא את מחנהו והקיף עליו מצודה והשאיר שם את הלגיון תחמישי, ומשם פנה אל מחוז בית לפתפי (או בית לפתגפי) (א) ושלה אותה באש, וגם את כל הארץ מסביב לגבול אדום, ואחרי-כן צוה להקים מבצרים במקומות הפקר וגם לכד שני כפרים גדולים בארץ אדום בתוך, את בית-גברי (ב), ואת כפר טבא, והמית עשרת אלפים איש ויותר וכאלף נפש לקח בשבי ואת יתר העם גרש מנחלתו והעמיד בכפרים האלה משמר מאנשי-חילו, למען יפשוט על ארץ ההרים להחריבנה. והוא עם שארית

(א) קרוב לודא, כי זה הוא מחוז (או פלך) בית-לחם ונטופה (נחמה ז, כ"ו), במשנה: בית-נטופה (שקלים, ט, ה). ויש אומרים: בית-פלס או בית לבאות, ואינו נראה. כי הם בקרבת גארי-שבע — בקצה ארץ אדום. וצ"ל למעלה, ספר ג, ד, ה.
(ב) כן בתרגום הרומי. במקור: גִּמְרִיס, Βήταρις; גִּיָּא: Βήταβρις. והיא: בית-גוריון.

חילו שב אל אמאוס ומשם נסע אל ארץ שמרון ועבר על העיר הנקראה בשם „עיר-חדשה“ (נאפוליס) ובפי יושבי המקום — מִכְרְתָא^א), ומשם ירד אל קְרוּה (קוריאני) ולן במקום ההוא ביום השני לחדש דיסיוס (סיון), ובמחרתו שם את פניו אל יריחו, ושם התחבר אליו טרְיָנוס, אחד משרייצבאו, אשר העביר את חילו מעבר-הירדן, כי כבר נכנעה כל הארץ ההיא לפניו.

ג. המון גדול מיושבי יריחו מהר עוד לפני בוא הרומאים לברוח אל ארץ ההרים מול ירושלים, ואנשים רבים נשארו ונפלו בחרב, והרומאים לכדו את העיר העזובה. העיר יריחו בנויה בעמק, אולם ממעל לה רמה ארפה מאד, קרחה ושוממה. לרוח צפון היא נמשכת עד גבול בית-שאן, ולרוח דרום עד ארץ סדום (הסדומים) וקצה ים המלח, ומול הרמה הזאת נמצאה רמת עבר-הירדן, תחלתה על-יד יוליס (בית הרם) וצפונה לה, והיא נמשכת לרוח דרום עד סומורה הקרובה לגבול סלע-ערב. ובארץ הזאת נמצא גם ההר הנקרא בשם הר-הברזל, המשתרע עד ארץ מואב. והארץ בין שתי הרמות האלה בתוך נקראה בשם „העמק הגדול“ (ככר-הירדן, ערבות הירדן), תחלתו על-יד כפר צנבריי, והוא מגיע עד ים המלח. וארך העמק הזה אלף ומאתים ריס ורחבו מאה ועשרים והירדן עובר בקרבו בתוך דרך שני יאורות השונים בתכונותיהם, ים המלח וים טבריה (כנרת, גינוסר). כי הראשון הוא מלא מלח ולא נמצא בקרבו דבר, אשר בו רוח חיים, ומימי השני הם מתוקים ומגדלים יצורים חיים. ובימות-החמה מראה העמק הזה כשרוף באש ומרב היבש האויר מחניק ומביא חליים. וכל העמק הוא ככר שוממה, מלבד נחל הירדן, ועליכן התמרים על שפת הנהר דשנים ונותנים פרים לרב, אולם הרחוקים ממנו הם רעים ושערים.

ג. ובקרבת יריחו נמצא מקור מים חיים עשיר, אשר מימיו טובים: מאד להשקות את האדמה. המקור הזה נפתח בקרבת העיר הישנה, היא הראשונה בערי הכנענים, אשר כבש יהושע בן-נון, ראש צבא העברים, בחרב. ועל המקור הזה מספר, כי לפניו היה משחית את תנובת השדה ואת פרי העצים וגם מזיק לילודי אשה, ומימיו היו מביאים מחלה ומתן לכל הברואים, אולם אחרי-כן נרפאו המים ונהפכו להיות בריאים ומפְרִים בידי אלישע הנביא, הוא אוהב אליהו ויורשו. כי הנביא הזה גר בתוך יושבי יריחו, אשר קדמו את פניו באהבה רבה, ושלם להם טובה תחת טובה ופָּצַל להם ברכה עומדת לעד, כי נגש אל המקור והשליך אל המים כלי חרש

^א י"א, כי זה הוא מעברתא, ויש קורים „מִכְרְתָא“ (העיר המכרחה, על שם הר המכרה, הר גבוים).

ומלא מלח, ואחר־כך נשא את ימין צדקו לשמים והסיך נסך לכפר את פני הארץ ולכרות אתה ברית ובקש ממנה לרפא את המים ולפתוח גידים מתוקים, ואל האלהים התפלל כי יותיר לטובה את יושבי הארץ בפרי אדמתם ובפרי בטנם ולא ימנע מהם את מי הברכה האלה כל הימים, אשר יחזיקו בתמם. ובתפלה הזאת, אשר הקדים לה הנביא מעשים בתבונות כפיו, רפא את המקור, ותחת אשר היו המים לפניו משפלים ומביאים דבר ליושבי הארץ, החלו מהיום ההוא והלאה להביא ברכה לפרי בטנם וליבול ארצם. כי גדול מאד כח המים להרוות את האדמה, עד אשר בנגעם רק בפניה יביאו עליה ברכה גדולה יתר ממי מעינות אחרים, המשקים את הארץ לריותה. ותחת אשר שכר המעינות ההם אינו גדול גם אם ילקחו מהם מים רבים, הנה המועט במקור הזה מחזיק ברכה מרבה א). ומלבד־זאת המקור מרוה ככר גדולה מיתר המעינות כלם, כי ארך עמק יריחו הוא שבעים ריס ורחבו עשרים ריס, והוא מגדל פרדסים נחמדים צפופים, ובהם עולים עצי תמרים רבים, שונים בטעמם ובשמותיהם, והמינים הדשנים נדרכים (ביקבים) ומוציאים דבש לרב, אשר אינו נופל בטעמו הרבה מדבש הדבורים הרבות אשר בארץ הזאת. ושם נמצא עץ הקטף (עץ הצרי), היקר בכל פרי הארץ ההיא ב), והפפיר ועץ המו, ובצדק יאמר האומר, כי הארץ הזאת היא גן אלהים, אשר בו גדלים העצים היקרים וכלילי היפי למיניהם למכביר. ואמנם הארץ הזאת היא מברכה גם ביתר פרי האדמה ולא נקל למצא בעולם הישוב מקום אשר כמותו, כי האדמה משיבה את הזרע הקשולך אליה בברכה מרבה. ואני חושב, כי חם האויר הרווה ומוזג המים הם סבת הברכה יחד, כי כח המים מצמיח את הנטעים ומשגשג אותם ולח האויר מחזק את שרשיהם באדמה ונותן להם כח להתעודד בחרבוני קיץ. כי בימי־החמה הארץ הזאת היא לביקוד אש, ועל־כן אין איש יוצא ממקומו על־נקלה, אך המים השאובים לפני עלות השמש מרבים להתקרר בחוץ, ותכונתם היא הפך תכונות האויר אשר מסביב ג). אולם בימי הקר המים מתחממים וטובים מאד לרחוץ בהם; אמנם גם מוזג האויר הוא רך מאד בימים האלה, ועל־כן לובשים יושבי הארץ בגדי בד על בשרם בעת אשר יורדים שלגים בשאר ארץ יהודה. מיריחו עד ירושלים מהלך מאה וחמשים ריס, ועד הירדן ששים ריס, והארץ בין יריחו ובין ירושלים היא מקום ציה, מלאה אבני גף. ובין יריחו ובין

א) תרגומי ע"פ הנחת ניוה. בהוצאה הישנה: "ובעוד אשר המרבים להשקות ממנו את האדמה אינם רואים שכר גדול, הנה הממעיט במימיו מוצא ברכה רבה".

ב) עין ספר א, ו, ז.

ג) סגלה זו נמצאה גם כמי גינוסר (ע"ל, ספר ג, י, ז).

הירדן נמצא מקום מישור וגם הוא ערבה שממה וארץ לא־זרועה. ובזה ספרתי את כל מעלות ארץ יריחו המברכה.

ו. ונאה לדבר גם על תכונת ים המלח. הוא אשר אמרתי, כי מימיו הם מרים ואין בו נפש חיה, ומימיו הקלים א) נושאים על־פניהם את כל הדברים הכבדים ביותר המשלכים אליהם, וקשה מאד לאדם לטבול במי הים הזה, גם אם ינסה לעשות זאת בכל מאמצי כחו. כאשר הגיע אספסינוס אל שפת הים, אמר לחקור את תכונותיו, וצוה לקחת אנשים, אשר לא ידעו לשחות, ולכפות את ידיהם על אחוריהם ולהשליכם אל תוך המצולה, אך קלם צפו על־פני המים, כאלו צנפה אותם רוח למעלה. ונפלאות הן חליפות צבע המים, כי שלש פעמים ביום הים משנה את מראה פניו לנגה קרני השמש ומופיע בעתרת צבעים שונים. במקומות רבים הוא מקיא מקרבו גושי מלח (חמר, כפר) שחורים והם נשאים על־פני המים ודומים במראם ובגדלם לשוורים כרותי ראש. עושי־המלאכה על־פני הים נגשים אל הגושים האלה ואוספים את הרגבים המדבקים אל תוך ספינותיהם. וכאשר הם ממלאים את הסירות, לא נקל להם להוציא מהן את הרגבים. כי הסירה נדבקת אל הפפר הנטפל אליה, ורק דמי־נדה או מי־רגלים עוצרים להפריד בין הדבקים האלה. והפפר הזה הוא טוב למלא בו את סדקי האניות וגם מעלה ארוכה לגוף, ועל־כן מערבים אותו בסמי־רפואה רבים. וארץ־היאור הזה חמש מאות ושמונים ריס, כי הוא משתרע עד צער אשר בערב למטה, ורחבו מאה וחמשים ריס, וסמוכה לים־המלח היא ארץ סדום, אשר היתה לפניו מברכה במגד אדמתה ובכל טוב עריה ועתה היא קלה ארץ שרפה; על־כן יאמר, כי ברקים להטו את הארץ הזאת בחטאות יושביה. ועוד עתה נשארו עקבות (רשמי) אש האלהים, ויש לראות שם צללי חמש ב) ערים. וגם האפר הולך ומתחדש בפרי המקום ההוא, אשר צבע קלפתו דומה לצבע פרי עץ־מאכל, אולם בהתלשו בכף הוא קלה כעשן וכאבק ג). והמראה הזה מוסיף אמון לשיחות מני קדם (המתים) על־דבר ארץ סדום.

א) הקלים — אינו מוכן, להפך, הם כבדים במשקל, וזהו בטוי בלתי מצלח של תכונת המים לשאת למעלה את כל הדברים הכבדים, כאלו היו קלים.

ב) טעה בדבר תורה:

ג) הכונה לגפן סדום המזכירה בתורה,

פרק תשיעי

אחרי כבוש גדרה (1) התכונן אספסינוס לצור על ירושלים, והנה הגיעה אליו בשורת מות נירון והוא שנה את עצמו. שמעון איש-גרש.

א. ואספסינוס גמר להקיף את ירושלים מכל עבריה והקים מצודות למחנהו ביריחו ובחדיד ובשתיהן השאיר מצב מצבא הרומאים ומחיל עזוריהם. הוא שלח אל גרש^א) את לוציוס אניוס ונתן בידו את חלק הרוכבים וחיל רגלי גדול. הוא עלה על העיר וכבש אותה מיד והמית אלף מבחורי היהודים, אשר לא מהרו לברוח, ואת בני-ביתם לקח בשבי ואת רכושם נתן לאנשי-צבאו לשלל. ואחרי-כן שרף את הבתים ויצא להלחם בכפרים אשר מסביב. אנשי-החיל נמלטו והחלשים הָפוּ בחרב והמקומות העזובים היו למאכלת אש. ככה נכבשו במלחמה כל ההר והעמק ונלקחו מידי יושבי ירושלים כל מוצאי העיר. והקנאים שמרו מאד על האנשים האומרים לנפול אל הרומאים, וגם מאנשי-ריבם, אשר לא השלימו עם הרומאים, אבד מנוס, כי סגר עליהם הצבא המקיף את כל העיר מעברים.

ב. ואספסינוס שב אל קיסריה והתכונן לעלות עם כל חילו על ירושלים, והנה באה אליו הבשורה, כי נהרג נירון, כעבור שלש-עשרה שנה ושמונה חדשים ושמונה ימים למלוכו. כל דברי נירון ודרכיו הרעים, אשר נָפַל את כבוד שלטונו, במסרו את הממשלה בידי נבלים גדולים כנימפידיוס וטיגרינוס ובידי נבזים מקרב עבדיו המשחררים, וגם דבר קצו הרע, כאשר התנכלו האנשים האלה עליו להמיתו והוא נעזב מכל שומרי ראשו וברח עם ארבעת עבדיו המשחררים הנאמנים אל מגרש העיר ושם טרף את גפשו בכפו, והמורידים אותו מכסאו נשאו את עונם כעבור זמן קצר, וכן גם דבר קץ המלחמה בגליה, וכל דברי גִּלְיָה, אשר הוקם למושל יחיד (לקיסר) ובא אל רומא מארץ אספמיה, ואחרי-כן יצא עליו שם רע בקרב אנשי-הצבא, כי הוא איש שפל ונבזה והוא נהרג בראש השוק אשר ברומא, ובמקומו הוקם אֶתֹן למושל יחיד, וכל דברי אֶתֹן ומלחמתו עם שרי-הצבא אשר לְיִטְרָיוֹס ומפללתו, וכל דברי המהומות בימי ויטליוס והמלחמה על-יד היכל הקפיטוליון, עד אשר הכו אַנטוֹניוֹס פְּרִימוֹס ומוֹצִינֹס אותו ואת כל לגיונות גרמניה לפי חרב, ובוזה שמו קץ למלחמת-האחים (ברומא)—כל הדברים האלה אין אני רוצה לספר

(*) גִּלְיָה. ואין זו העיר היונית בעבר-הירדן הנזכרת למעלה, רק עיר יהודית,

שלא נודע טיבה. ויש מתקנים: גִּלְיָה=גזר.

פה לאשורם, כי המעשים האלה ידועים לכל ההמון, וגם נכתבו בספר בידי יונים ורומאים רבים. ורק למען השאיר את הקשר בין המעשים ולבלי נתק את שלשלת דברי הימים אזכיר בראשי-פרקים את הדברים: אספסיוס דחה לראשונה את המלחמה בירושלים ועיניו היו נשואות אל האיש, אשר יהיה למושל אחרי נירון. וגם בשמעו, כי היה גלבה לקיסר, לא רצה להחל את המלחמה, טרם אשר ימלא גם הוא (הקיסר החדש) את ידו בזה. על-כן שלח אליו את טיטוס בנו לברכו ולקבל מפיו פקדה בדבר ארץ יהודה. ולדבר הזה יצא גם אגריפס באניה אל גלבה יחד עם טיטוס. הם עברו באניות גדולות (אניות-מלחמה) — כי הימים היו ימי החורף — על ארץ אֶכֶיָהּ ושמעו, כי נהרג גלבה אחרי מלכו שבעה חדשים ושבעה ימים, וְאֶתָּוֶן נחל את שלטונו, כי לקח לו את הממשלה בחזק-יד. אגריפס גמר ללכת אל רומא ולא שם אל לבו את תמורת השלטון. ואת לב טיטוס העיר האלהים לנסוע מארץ יון אל סוריה והוא מהר לשוב אל קיסריה לעמוד לפני אביו. ושניהם חכו בדאגה לעתידות הממשלה, כי שלטון הרומאים דמה אז לאניה מטרת בים, ולא שתו את לבם למלחמת היהודים, כי חרדו לגורל ארץ מולדתם וחשבו, כי אין עתה שעת-הפשר להלחם בעם נכרי.

ג. אולם מלחמה אחרת קמה על היהודים בעת ההיא. שמעון בן גיורא מילידי עיר גרש (גרסה) היה איש צעיר לימים ונופל בערמתו מיוחנן המושל בעיר, אולם גדל ממנו בחזק-גופו ובעזות-נפשו, ובעבור זאת גרש בידו-חנן הכהן הגדול מחבל עקרבים, אשר החזיק בו, ופנה אל השודדים המושלים במצדה. לראשונה היה חשוד בעיני האנשים ההם, ועל-כן צוו עליו לשבת עם האנשים, אשר הביא עמו בשפל העיר, והם ישבו במרומי המקום. אולם אחרי-כן נגלה להם, כי הוא קרוב אליהם בדרכיו ונאמן בבריתם, ומגי אז החל לצאת במלחמותיהם, בהגיחם מן המבצר, והחריב אתם יחד את המקומות מסביב. אבל בידו לא עלה להטות את לבם לדברים גדולים מאלה, כי כבר הסכימו לשבת במבצר ויראו להרחיק ממאורתם. אולם שמעון התאווה לעשות ממשל עריץ ובקש גדולות לנפשו, ובהגיע אליו השמועה, כי מת חנן, פנה אל ארץ ההרים והעביר קול מסביב, כי יקרא דרור לעבדים ויתן שלל רב לבני-חורין, ולדבר הזה התלקטו אליו אנשי-בליעל מכל עבר.

ד. וכאשר אסף לו שמעון גדוד חזק, פשט על הכפרים בארץ ההרים, ומיום ליום הלך מספר אנשיו הלך וגדול, עד אשר ערב את לבו לרדת גם אל ארץ המישור, וכבר נתן את פחדו על הערים, וגם רבים מגדולי העם ראו, כי עצמה ידו והוא עושה חיל בכל דרכיו, ונפתו ללכת אחריו וחילו לא היה עוד אספסוף עבדים ושודדים לבד, כי נמצאו בקרבו גם אזרחים רבים, אשר שמרו את פקדותיו כדבר מלך שליט. הוא פשט על גפת עקרבים

(עקרב) ועל כל הארץ עד אדום-רבה. ובכפר אחד הנקרא עין (או: נעין) בנה חומה ועשה לו כתבנית מבצר לשבת בו לבטח ובעמק הנקרא פרעתי (או: פארן)*) הרחיב הרבה מערות, ורבות מהן מצא דרושות לחפצו ושם אותן לבתי-מסכנות לטמון שם את אוצרותיו ולאסוף שמה את השלל, וגם הניח שם את פרי האדמה, אשר בזז, ורבים מגדודיו שכנו במקום ההוא. וגלוי היה, כי הוא מלמד את חילו לקרב ואוסף לו כלי-מלחמה, למען עלות על ירושלים. והקנאים יראו, פן יתנפל שמעון על העיר, ואמרו להפר את עצתו בטרם יתחזק מאד, ויצאו לקראתו בחרב בהמון גדול. אבל שמעון קדם את פניהם במערכה, והמית רבים מהם לפי חרב, ואת הנשארים גרש אל תוך העיר, אך טרם ערב את לבו להשתער בחזקת-יד על חומת העיר ונסה מעליה, ונסה להכניע לראשונה את ארץ אדום, ועלה על גבולה בראש עשרים אלף אנשי-צבא מזינים. ראשי האדומים הקהילו בחפזון את אנשי המלחמה בקרב הארץ, עשרים וחמשה אלף שולפי חרב, ושלחו רבים לשמור על ארצם בפני הסיקריים היושבים במצדה, ואחרי-כן יצאו לקראת שמעון אל גבול ארצם. שמעון התנגש אתם ונלחם בהם כל היום, ולא נגף לפניהם, אך לא עצר כח להכותם, ושב אל נעין, והאדומים הלכו לבתיהם. וכעבור זמן קצר עלה שמעון על ארצם בחיל גדול מבראשונה, וחנה עלי-יד כפר אחד ושמו תקוע, ושלח את אחד מחבריו ושמו אלעזר אל המבצר הקרוב הורדיון לדבר על לב אנשי המשמר, כי יסגירו אותו בידו. השומרים קבלו את פני אלעזר ברצון, כי לא ידעו את סבת בואו, אולם כאשר פתח את פיו ודרש מהם למסור את המבצר בידו, שלפו את חרבותיהם, ואלעזר לא מצא מנוס והתנפל מראש החומה אל העמק אשר למטה ומת מיד. פחד נפל על האדומים בראותם את חיל שמעון הגדול, ועלי-כן אמרו לשלוח מרגלים לפני המלחמה לתור את מחנה אויביהם.

ו. אחד מראשי האדומים, ושמו יעקב, התנדב לעשות את הדבר הזה ובלבו צפן מחשבת בגד. הוא יצא מאלורוס ב, הכפר, אשר בו נאסף חיל האדומים, ומהר לכרות ברית עם שמעון ולמסור בידו את ארץ מולדתו, ושמעון נשבע לו, כי תשאר לו משרת כבודו כל הימים, ואז הבטיח יעקב את שמעון, כי יעזור לו להכניע את כל הארץ, ואחרי-כן עשה לו שמעון גרה גדולה בכבוד ויקר והבטיחו להרים את קרנו ברב פאר, וכאשר שב יעקב אל אנשיו דבר אליהם שקרים להפליג במספר צבא שמעון, ואחרי-כן

(*) ההוספה הזאת היא על-פי הנוסח המשמש, הנמצא בכ"י אחדים: $\varphi\alpha\rho\acute{\alpha}\nu$ במקום

$\varphi\alpha\rho\alpha\gamma\gamma\alpha$ (עמק).

(ב) יש משערים, כי זה חֶלְחֹל (יהושע ט"ו, נ"ח).

היה דברו בלאט אל שרי-הצבא, וגם פתה את ההמון אחד אחד לקבל את פני שמעון ולתת בידו את השלטון בלא מלחמה. ובעוד הוא עושה דברו, שלח מלאכים אל שמעון לקרא לו וגם הבטיחו להפיץ את האדומים מפניו. וכן עשה: כאשר קרב חיל שמעון, קפץ יעקב ראשון על סוסו וברח יחד עם מתי-סודו. פלצות אחזה את האדומים וכלם נשטמו מן המערכה לפני הקרב ושבו איש למקומו.

ו. ככה עלה בידי שמעון לבוא בגבול אדום בלי מלחמה, כאשר לא קוה מראש. הוא התנפל פתאם על העיר הקטנה חברון ולכד אותה והוציא ממנה שלל גדול וגם גזל הרבה פרי האדמה. לדברי אנשי המקום חברון עתיקה לימים מכל ערי הארץ הזאת וגם נבנתה לפני מֶך (מנפי, ממפים) אשר במצרים ומספר ימיה אלפים ושלוש מאות שנה והם מספרים א, כי העיר הזאת היתה משכן אברהם אבי היהודים אחרי עלותו מארם נהרים (מסופוטמיה). ואומרים, כי משם ירדו בני אברהם מצרימה. וגם מצבות קברותיהם נראות בעיר הזאת עד היום הזה והן עשויות שיש יפה, לכבוד ולתפארת. ובמרחק ששה ריס מן העיר נראה שם אֵלֶה גדולה, ולדברי האנשים האֵלֶה הזאת עומדת מראשית בריאת העולם עד עתה. — ושמעון יצא מחברון ועבר בכל ארץ אדום והחרیب את הכפרים והערים ושחת את כל הארץ, עד אשר לא יכלה עוד לנהל בלחם את המונו העצום, כי מלבד אנשי-המלחמה עלו עם שמעון עוד ארבעים אלף איש. אולם שמעון הוסיף להחרیب את הארץ יותר מדי ספקו בודון לבו ובעברתו על העם (האדומים), עד אשר נהפכה ארץ אדום למדבר ציה וכמראה היער, המכרסם פֶּלו אחרי הארבה, ככה נשארה ארץ אדום שוממה מאחורי צבא שמעון. כי שרף ונתץ ורמס ושחט לבער את כל פרי השדה ואחרי צבאו היתה האדמה הפוריה נוראה מארץ מלחמה, ובכל הארץ החרבה לא נשאר זכר, כי היתה לפנים עושה פרי.

ה. הדברים האלה החרידו את הקנאים עוד הפעם, והם לא נועזו לצאת לקראת שמעון ולהתראות אתו פנים, ורק שמו מארבים במעברות ההרים ולקחו בשבי את אשת שמעון עם רבים מעבדיה, ושמוחו מאד לדבר הזה, כאלו מצאה ידם לתפוש את שמעון בעצמו, ושבּו אל העיר ואמרו בלבם, כי עוד מעט ויניח שמעון את כלי-נשקו ויתחנן אליהם על אשתו. אולם לא חמלה תקפה את שמעון לשמע העשק הזה, כי-אם חמה עזה, והוא נגש אל חומת ירושלים כחית-טרף פצועה, אשר לא עצרה כח לתפוש את המכה אותה וכלתה את חמתה בכל אשר מצאה לפניו, ואחז את כל האנשים החלשים והזקנים היוצאים משערי העיר ללקט את ירק השדה או לקושש

י" גם פה כותב הסופר: "מוסרים אגדה (ממוס)", ע"י דבר שנמצא בספר התורה:

עצים וענף אותם וגם הפס נפש ובכבד-אפו כמעט טרף את בשר החללים, אף תפש רבים וקצץ את ידיהם ושלח אותם העירה, באמרו להפיל אימה על השונאים וגם לסכסך את העם באנשים אשר עשו לו רעה. והוא צוה על קצוצי הידים להודיע בעיר, אשר נשבע שמעון באלהים המשגיח על כל יושבי הארץ, כי ירעיש את חומת העיר ויעשה לכל העם כאשר עשה להם ולא יחמול על נער וזקן ולא יבדיל בין הנקיים ובין החייבים, אם לא תושב אליו אשתו חיש מהר. לדבר הזה נבהלו כל יושבי ירושלים וגם הקנאים חרדו מאד ושלחו אליו את אשתו, ואז שככה חמתו, ורגע קטן חדל לשפוך דם כמים.

ט. לא בארץ יהודה בלבד היו מחלקת ומלחמות-אחים, כי-אם גם בארץ איטליה. כי גלבה נהרג בשוק במרומי עיר רומא, ואֶתֹן הוקם למלך ונלחם עם וִיטְלִיוֹס, אשר שם גם הוא נזר מלכות על ראשו, כי בחרו בו הלגיונות אשר בגרמניה, וכאשר פגש אתֹן עליִיד בִּרְקִין (נ"א: פֶּרְגִידִין) בארץ גליה את וִיטְלִיוֹס וצָצִינָה, שר־צבא ויטליוס, התגבר עליהם ביום הראשון, וביום השני היתה יד צבא ויטליוס על העליונה, ואחרי אשר נשפך דם רב טרף אתֹן את נפשו בכפו בעיר ברוכסלון, בשמעו על־דבר קַפְלָחוֹ, ושלשה חדשים ושני ימים עמד בראש הממשלה. וצבאותיו עברו אל מפקדי חיל ויטליוס, והוא (ויטליוס) נסע עם הצבא אל רומא. — ובין כה וכה נסע אספסינוס מקיסריה בחמישי לחדש דִּיסִיוֹס (סיון) ויצא להלחם בארצות היהודים, אשר לא נכנעו עוד לפניו. הוא עלה על ארץ ההרים וכבש שני פלכים, את ארץ גופנא ואת ארץ עקרבתה (עקרבס), וגם את הערים הקטנות בית־אל ועפרים (עפרין), והציג שם משמר ורכב עד שערי ירושלים, ורבים מהנופלים בידו הומתו בחרב ורבים נלקחו בשבי. וצראליס, אחד משרי החילים, לקח עמו את חלק הרוכבים והרגלים והחריב את ארץ אדום העליונה ולכד פתאם את כפתרא, הנקראה בשקר בשם עיר, ושרף אותה, ואחרי־זאת עלה על עיר אחרת, הנקראה כפר־ביש (פֶּפְרִבִּיס), ושם מצור עליה. חומתה היתה חזקה מאד, וצראליס אמר בלבו להתמהמה בקרבתה זמן רב, והנה פתחו לפניו יושביה פתאם את שעריהם ויצאו לקראתו בענפי זית והסגירו את עירם בידו. צראליס הכניע אותם ועלה משם על עיר אחרת עתיקה מאד, היא חברון, הבנויה — כאשר אמרתי לפני זה — בארץ ההרים לא רחוק מירושלים. הוא כבש את מבואי העיר בחזק־יד וצוה להמית את כל המון אנשי־המלחמה הנשאר בתוכה, ואת העיר שרף באש. וככה נכנעו כל המקומות בארץ יהודה, מלבד הורדיון ומצדה ומכור, אשר נתפשו בידי השודדים, ועיני הרומאים היו נשואות אל ירושלים.

י. וכאשר הציל שמעון את אשתו מידי הקנאים, שב עוד הפעם אל

שארית האדומים והרדיף את העם הזה ממקום למקום ואלץ את הרבים לברוח אל ירושלים, אולם גם שמה רדף אחריהם והקיף עוד פעם על החומה והכרית את כל היוצאים לעבוד בשדה מדי תפשו אותם בכפו. מחוץ שפלה חרב הרומאים וחרב שמעון הנוראה ממנה, ומבית הציקו לעם הקנאים, הקשים מהרומאים ומשמעון גם יחד, ועל פלם עלה חבר הגלילים בחכמתו להרע ובמעשי זדונו. כי האנשים האלה העלו את יוחנן לגלגלה, ומן היום, אשר עשה ממשלה, שלם להם גמול חסדם, ונתן להם לעשות כטוב בעיניהם. ובתאות שד וחמס, אשר לא ידעה שבעה, בדקו הגלילים את בתי העשירים, ורצחו את הגברים והתעללו בנשים בודון, ובעודם מגאלים בדם ובחיתם נתנו את הגולה ביין ושתי לשכרה, וכשבע נפשם עוללו מעשי תעתועים, כי עשו את שערותיהם ולבשו שמלות נשים, ומשחו את בשרם בשמן המר, ולמען הטיפות קרעו בפור עיניהם. ולא רק את עדי הנשים שמו עליהם, כי גם עגבת נשים חמדו להם, ובעצמת זמתם בקשו דרכי אהבים אסורים. הם התגוללו בקרב העיר כמו בבית-זונות וטמאו אותה קלה במעשיהם הנתעבים. ובפנים כמראה נשים הרבו לרצות בזרוע ימינם, ועוד הם הולכים הלך וטפוף ברגליהם, נהפכו פתאם לאנשי-מלחמה, והוציאו חרבות מתחת בגדי הצבעונים, ודקרו בהן את כל הנמצא. וכאשר נמלט איש מידי יוחנן, קדם שמעון את פניו בתאות רצח, והבורח מפני העריץ מבית נפל בחרב העריץ אשר מחוץ. וכל הדרכים נסגרו בפני אנשי השלום, האומרים לנפול אל הרומאים. יא. ועל יוחנן קמה מריבה מקרב אנשי חילו; כל האדומים, אשר היו ביניהם, נפרדו מהם וגמרו להתנפל על העריץ, כי קנאו בעצם ידו ושנאו אותו על אכזריותו. הם התנגשו עם הקנאים והמיתו מהם רבים והנשארים נדחפו אל חצר המלך הבנויה בידי גרפטי, הוא קרוב איזט מלך חדיב. אולם האדומים הרסו אתם יחד אל המקום הזה וגרשו ממנו את הקנאים אל הר-הבית, ונטשו לבז את אוצרות יוחנן, כי מקום מושב העריץ היה בחצר-המלך ההיא, ושם צבר את כל הָזָה אשר מצאה ידו. בין פה וכה התלקטו כל הקנאים הנפוצים בעיר אל המקדש והתחברו לבורחים, ויוחנן התכונן לצאת אתם למלחמה לקראת האדומים ועם ירושלים. אמנם האדומים לא יראו את תנופת יד הקנאים, כי היו גבורים מהם במלחמה, אך פחדו משגעונם, פן יתגנבו פתאם כלילה מבית-המקדש וימיתו אותם וישלחו באש את כל העיר. עליכן נאספו יחד ונועצו את הכהנים הגדולים למצא דרך ישרה להשמר מעלילות הקנאים. אולם האלהים בלע את כל רוח עצתם, עד אשר מצאו להצלתם רפואה מרה ממות. הם גמרו לקרא לשמעון, למען הסיר מעליהם את על יוחנן, ולהביא בתפלה ובתחנון עריץ שני בשערי העיר. העצה הזאת נצחה, והם שלחו את מתתיה אל שמעון ובקשו את

האיש הנורא הזה לבוא בשערי העיר; וגם פליטי ירושלים, הבורחים מפני הקנאים, הפצירו שמעון, כי כלתה נפשם לשוב אל נחלותיהם. בעינים רמות נעתר שמעון לקול תחנוניהם לבוא ולהשתרר עליהם ובא אל תוך העיר לפדותה מידי הקנאים והעם קדם את פניו בברכה כפני מושיע ומגן. אולם בהגיע שמעון עם חילו אל העיר, נתן את לבו להכין את שלטונו, וגם הקוראים לו לעזרה נחשבו לאויבים בעיניו, כאנשים אשר נקרא להלחם בהם. יב. ככה היה שמעון למושל ירושלים בשנה השלישית למלחמה בחדש קסנתיקוס (ניסן). ויוחנן והמון הקנאים נסגרו בהר הבית והפסידו את כל רכושם בעיר — כי חיש מהר היה לבו בידי אנשי שמעון — ולא ידעו מאין תבוא ישועתם. שמעון השתער בעזרת העם על הר הבית, אולם הקנאים התיצבו באולמים ועל צנות המגדלים וגרשו את המתנפלים עליהם. ורבים מאנשי שמעון נפלו חללים ורבים נפצעו, כי ממרום שבתם השכילו הקנאים לקלוץ ולא החטיאו את המטרה. משגב המקום היה לישועה לקנאים, ועוד הוסיפו לבנות ארבעה מגדלים אדירים, ומהם הגביהו לשלח את חציהם אל האנשים. המגדל האחד הוקם בקרן מזרחית-צפונית, השני מעל ללשכת הגזית, והשלישי מן הקצה האחר למול העיר התחתונה, והרביעי נבנה על ראש לשכות בית-המקדש, במקום אשר שם נהג אחד הכהנים לעמוד בכל ערב שבת ולתקוע בתצורה לאות כי בא הלילה (ליל-שבת), וככה עשה גם ליום המחר בערב, כי האות הראשון למד את העם לשבות מכל עבודה, והאות השני — לשוב אל המלאכה. בראשי המגדלים האלה הציגו הקנאים את כלי-הקלע המהירים ואת הבליסטראות וגם את הרובים והקלעים אשר להם. על-כן לא הוסיף עוד שמעון להתנפל כפעם בפעם עליהם, כי נפל לב רבים מאנשיו, ובכל-זאת החזיק מעמד בפני הקנאים בעצם ידו, אף כי אבני-הקלע, המתעופפות מן המכונות למרחוק, המיתו רבים מאנשי-המלחמה.

פרק עשירי

אנשי-הצבא הרומאים ביהודה ובמצרים קראו את אספסיוס לקיסר. — הוא פתח את יוסף מן האזקים.

א. גם את עיר רומא מצאו צרות גוראות בעת ההיא. ויטליוס בא עם צבאו מארץ גרמניה ועוד הוליך עמו אספסוף גדול מלבד אנשי-הצבא, וכאשר צרו מקומות מחני-הצבא (הקסרקטין) מהכיל את ההמון הגדול הזה, הפך את כל העיר רומא למקום מחנה ומלא כל בית ובית אנשי-צבא. והאנשים האלה, אשר לא ראו עשר ויקר מימיהם, הביטו בעיניהם אל כל חסן הרומאים ואל

הכסף והזהב, אשר מצאו בכל מקום, וקשה היה להם לכבוש את תאות בצעם, וכמעט שלחו את ידיהם בבוזה והמיתו את העומדים להם לשטן. אלה הדברים היו בארץ איטליה בימים ההם.

ב. ואספסיוס בלה לכבוש את המקומות הקרובים אל ירושלים ושב אל קיסריה ושמע שם על-דבר המהומות בארץ איטליה וגם נודע לו, כי היה ויטליוס למושל יחיד. ואף כי הבין אספסיוס כחך לשמוע מצות אדוניו ולהכנע, כהבינו להיות נגיד ומצוה, בכל-זאת נרגזו מאד לבשורה הזאת ולחרפה נחשב בעיניו לשמע בקול ההולל הפרוע הזה, אשר הפקיר את כל עניני הממשלה. הוא התעצב אל לבו מאד על הצרה הזאת ולא יכול להבליג על יסוריו, וגם לא לעשות מלחמה עם שונאים זרים בעת חרבן מולדתו. אולם במדה אשר בערה חמתו והשיאה אותו לעשות מעשי-נזקם, עצרה אותו רוח בינתו, בשומו אל לבו את המרחק הגדול ובדעתו, כי הגלגל החוזר בעולם יתנכל להביא עוד חליפות רבות, בטרם יגיע עד ארץ איטליה, ומה גם כי היה עליו להפליג בים בעת החורף. על-כן כבש את חמתו המתלקחת בקרבו.

ג. אולם שרי-החילות ואנשי-הצבא נועצו איש את רעהו להקים מהפכה וצעקו בכעס: „הנה אנשי-הצבא ברומא המתענגים על רב שלום, אלה מוגי-הלב הנבהלים לשמע און על-דבר מלחמה, נותנים את השלטון בידי אנשי-שלום כטוב בעיניהם, והם מקימים להם מושלים למלא את תאות בצעם, ואנחנו, אנשי-המלחמה, אשר עבדנו עבודה קשה, אנחנו, אשר כבר הלינו שערותינו תחת קובע המלחמה, יושבים ומחשים ונותנים את הממשלה לאחרים, אף כי נמצא בקרבנו איש, אשר נאה לו לעשות ממשלה מכל חבריו? ובמה נגמול לו טובה חלף חסדיו אתנו, אם נאחר לעשות את הדבר למועד הזה? כי בצדק תאות הממשלה לאספסיוס ולא לויטליוס, ולנו המשפט להקים מלך ולא לאנשים, אשר המליכו את זה! כי המלחמות, אשר התענינו בהן, אינן קלות ממלחמות הצבא העומד בגרמניה, ואין אנו נופלים בגבורת נשקנו מהאנשים, אשר הביאו להם עריץ משם. והן בלי מלחמה נצליח את מעשינו, כי מועצת הזקנים וצם הרומאים לא יתנו את משפט הבכורה למשובת ויטליוס על חכמת אספסיוס, ולא יבחרו להם לראש עריץ אכזרי תחת מושל-חסד ואיש עקר — במקום אבי-בנים. כי ערבה נאמנה לשלום המלכות היא נחלת-הכסא» הפשרה. אם יאתה הממשלה לבינת הזקנים, הנה נמצאה המדה הזאת באספסיוס, ואם כח העלומים נאה למלוכה, הנה נמצא אתנו טיטוס בנו, וזקנת האחד ועלומי השני שקולים יחד לטובת השלטון. ולא אנחנו לבד נתן כח לבחירינו במעז שלשת הלגיונות וחיל-

(*) כן על-פי ניוה. בהוצאה הישנה: „מעלת המושלים“.

עזר מלכי הברית אשר אתנו, כי-אם גם כל ארצות המזרח וגם ארצות המערב (אירופה), הרחוקות מפהד ויטליוס, תהיינה נאמנות בבריתנו, וגם בארץ איטליה נמצאו עוזרים לנו, הלא הם אחי אספסינוס ובנו הצעיר. והנה אל הבן הזה יָלְּוּ רבים מהבחורים בני-המעלה, ואחי אספסינוס הוא פקיד על משמר-העיר ובמשרתו הזאת יהיה לנו לעזר לא מעט בכבשנו את הממשלה, אולם אם נשב בעצלותים, הנה תקים מועצת-הזקנים את הממשלה בידי האיש ההוא, הנבזה גם בעיני אנשי-חילו, השומרים על מלכותו".

ה. ככה נדברו אנשי-הצבא איש אל אחיו, ואחר-כך נאספו והתחזקו יחד וקראו את אספסינוס לקיסר, ובקשו ממנו להציל את הממשלה הנמצאה ברעה. ואף כי דאג אספסינוס מכבר לעתידות הממשלה, לא מלא אותו לבו לקחת את השלטון לעצמו, כי בחר מנת הדיוט היושב במנוחה מפאר מלכות הקשור בסכנה. על-כן מאן אספסינוס למלא את רצון הצבא, אולם שרי החילים הציקו לו מאד ואנשי-הצבא כרתוהו בחרבות שלופות ואמרו להמיתו נפש, אם ינער את כפיו מכבוד המשרת. הוא הפציר בהם והרבה לְדַבֵּר אליהם ולבאר, מדוע הוא מואס בממשלה, אך לא עצר כח לשנות את דעתם, ולאחרונה נדרש למשאלותיהם.

ה. מוציגוס וכל שרי החילים דברו על לב אספסינוס לנהג מנהג מושלים, ויתר הצבא דרש ממנו לצאת בראשו למלחמה על כל העומדים לו לשטן, אולם אספסינוס גמר להכין את שלטונו באלכסנדריה, בדעתו אשר ארץ מצרים היא מבחר חלקי ממשלת הרומאים, כי היא מנהלת את רומא בלחם, ועל-כן האמין, כי רק בהשתררו על הארץ הזאת יוכל להוריד את ויטליוס ממשרתו, גם אם תהיה ידו על התחתונה במלחמה, כי לא יוכל המון עיר רומי לשאת את הרעב, ומלבד זאת אמר למשוך אליו את שני הלגיונות החוגים באלכסנדריה, כי התאוה להשגב בפני כל תמורות הגורל בארץ הזאת, אשר קשה להתבקיע אליה בדרך היבשה, ומעבר הים אין בה נמלים, כי ממערב סוככת עליה לוב, ארץ הצמא, וגבול הדרום לצד ארץ כוש הוא סֶן (סיאני) עם משברי היאור, אשר נבצר מכל אני-שיט לעבור בהם, וממזרח משתרע הים האדום (ים סוף) עד קופטוס, ומצודת הצפון היא הארץ, המשתרעת עד גבול סוריה, ויחד עמה הים הנקרא בשם ים מצרים, אשר אין בו אף נמל אחד. ככה ארץ מצרים מקפת חומה מכל עבריה. וארך הארץ בין סין (פלוסיון) ובין סֶן אלפים ריס, אולם דרך האניה מִפְּלִינְיָנִי עד פְּלוֹסִיוֹן הוא שלשת אלפים ושש מאות ריס. והאניות המפליגות במימי יאור מצרים (נילוס) מגיעות עד העיר הנקראה על שם הפילים (נב, אלפנטיני), ושם עוצרים עליה משברי הנהר הנזכרים מנסוע הלאה. וחוף אלכסנדריה קשה לאניות גם בעת שלום, כי מבוא הים צר שם

מאד, ונתיב האניות מתפתל מפני הסלעים, אשר מתחת למים. ועל חלק המבוא מצד שמאל סוככות שְׁתוֹת עשויות בידי אדם, ומעבר ימין נמצא לפני המבוא האי פְּרוֹס, אשר כבר דברתי עליו, ובו מגדל גבוה, המאיר את דרך יורדי הים למרחק שלש מאות ריס, למען יוכלו להטיל את עגבי אניותיהם מרחוק בעת לילה, כאשר יקשה מהם להגיע אל היבשה. וגם מסביב לאי הזה נמצאו שְׁתוֹת גדולות, מעשי ידי אדם, וגלי הים מתפוררים לפניו וגם לפני המצודות, אשר ממולן ומשבריהם הגדולים מרתיחים את מפרץ הים והם מסְּכְּנִים מאד במקום הצר הזה. אולם מבית למפרץ הים חוף אלכסנדריה הוא חוף מבטחים, וגדל הנמל שלשים ריס. ודרך הנמל הזה באים אל מצרים כל הדברים החסרים לחסן הארץ, ומשם יוצא עודף חסן התושבים אל כל קצוי תבל.

ו. על-כן שם אספסינוס את לבו לשלוט בארץ הזאת ולהכין בזה את ממשלתו ומהר לשלוח אל טבריוס אלכסנדרוס, הנציב במצרים ובאלכסנדריה, ולהודיעה, כי התנבד הצבא לקרא אותו למלך, והוא נטל עליו בעל-כרחו את כל כבד השלטון, וגם לבקש ממנו, כי יהיה איש-ימינו ועוזרו. וכקרא אלכסנדרוס את דברי האגרת, שמח מאד, ומהר להשביע את צבאו ואת עם מצרים לתת את ידם לקיסר החדש. אלה ואלה שמעו לדבריו ברצון, כי ידעו את האיש ואת גבורתו וחכמתו למראה-עין. אספסינוס מלא את ידי אלכסנדרוס להכין את ממשלתו, והוא ערך את כל הדברים לקראת בואו. כהרף-עין נפוצה השמועה על-דבר הקיסר, הבא מארץ המזרח, וכל עיר ועיר קראה חג לבשורה הטובה והקריבה זבחים לשלום אספסינוס, וגם הלגיונות במוסָּה ובפּוֹנִיָּה, אשר התקוממו זה מקרוב לשמע זדון לב ויטליוס, נשבעו בשמחה רבה להכיר את אספסינוס למושל. והוא הסיע את חילו מקיסריה והלך אל בארות, ושם קדמו את פניו צירים רבים מארץ סוריה וגם מיתר מדינות (אפרכיות) המזרח, ומסרו לו נזרים ומכתבי-ברכה מכל עיר ועיר. גם מוצינוס נציב סוריה בא אל בארות והודיע את אספסינוס, כי נכון לב כל עם הארץ בבריתו וכל עיר נשבעה לו שבועת אמונים.

ז. וכראות אספסינוס, כי השעה משחקת לו כרצונו וכבר הצליח בידו רב תפצו, השיב אל לבו, כי יד אלהים העלתה אותו לגדלה וגזרת הצדק המושל בעולם השלימה בידו את השלטון. הוא זכר את כל האותות — כי מופתים רבים בשרו לו את שלטונו העתיד — וגם את דבר יוסף, אשר ערב את לבו לקראו בשם קיסר עוד בחיי נירון, ונבהל בהעלותו על לבו, כי האיש הזה עודנו אסור תחת ידו, ועל-כן קרא למוצינוס וליתר שרי-הצבא ולאוחביו, וספר להם את מפעלי יוסף ואת כל הרעה, אשר מצאה את הרומאים מידי בעיר יודפת, ואחרי-כן את דבר נבואתו, אשר נחשבה בזמנה בעיניו

לחזון-בדים, יליד הפחד, אולם עתה הוכיחו הזמן והמעשים, כי היא דבר אלהים, והוסיף לדבר: „לחרפה יהיה הדבר, אם כמשפט העבדים יעשה לאיש, אשר נבא לי את שלטוני וגלה לי את קול האלהים וחלקו יהיה כחלק יתר האסירים“. לדברים האלה צוה להביא את יוסף ולהתיר אסוריו. והחסד הזה, הנעשה לשבוי נכרי, היה אות לטובה לשרי-הצבא, כי גם להם ישלם אספסינוס ביד נדיבה. וטיטוס, אשר נצב לפני אביו, קרא: „הן נצדק במעשנו, כאשר נגל מעל יוסף את חרפתו בחרב; אם לא נתיר את הכבלים, רק נרתק אותם, יהיה משפטו כמשפט איש, אשר לא נאסר מעולם — כי כדבר הזה יעשה לאיש, אשר נאסר על לא עון.“ העצה הזאת מצאה חן בעיני אספסינוס, ובפקדו יצא אחד מאנשי-הצבא וגדע את הכבלים בקרדם. ככה קבל יוסף בשכר נבואתו את כבודו הראשון, ומן היום ההוא והלאה נאמן לצופה עתידות.

פרק אחד-עשר

אחרי תבוסת ויטליוס ומותו מהר אספסינוס אל רומא, וטיטוס בנו שב להלחם בירושלים.

א. ואספסינוס נדרש לכל הצירים במשאלותיהם והפקיד בכל עיר ועיר פקידים ישרים ובני-המעלה ונסע אל אנטיוכיה, ושם נועץ לאן יפנה, והוציא משפט, כי טוב לו למחר אל רומא מלנסוע אל אלכסנדריה, כי ראה את העיר הזאת בטוחה בבריתו, בעוד אשר בארץ רומא קמו מהומות על-ידי ויטליוס. על-כן שלח את מוצינוס אל איטליה ונתן בידו צבא גדול, רוכבים ורגלים. אולם מוצינוס ירא לנסוע בעצם ימי החורף בדרך הים, ועל-כן נהל את צבאו ברגל דרך ארץ קפודקיה ופריגיה.

ב. ובעת ההיא לקח עמו אנטוניוס פרימוס את הלגיון השלישי מן הצבא החונה במוסיה, כי הוא היה נציב בארץ ההיא, ומהר להקדיש מלחמה על ויטליוס. ויטליוס שלח לקראתו את צצינה אצינוס עם צבא רב, כי בטח באיש הזה, אשר השכיל לנצח את אֶתֶּון. צצינה יצא מרומא והחיש את מסע צבאו, עד אשר מצא את אנטוניוס בקרבת קרמונה. העיר אשר בגליה, והיא גם עיר הגבול לארץ איטליה. אולם בראות צצינה את המון אויביו ואת טכסיסי מלחמתם הטובים לא נועז להתנגש אתם, ובהבינו, כי לא יעלה בידו להסוג אחור לבטח, גמר לבגוד באדוניו והקהיל את שרי-המאות ואת שרי-האלפים אשר לו ופתה אותם לעבור אל אנטוניוס, בהשפילו את חסן ויטליוס ובהרימו למעלה את עצם ידי אספסינוס. הוא אמר להם: „הנה

ויטליוס נושא רק שם מלכים, אולם כל תִּקְף המלוכה נמצא בידי אספסינוס. על-כן טוב לנו למהר ולהפוך את הצרה לרִוּחָה ולהפך בעצנתו את הסכנה, בטרם נכרע במלחמה. כי אספסינוס יעצור פֶּחַ לכבוש את שארית הממשלה גם זולתנו וויטליוס לא יוכל להציל את כסאו אף בעזרתנו.

ג. ככה הרבה צצינה לדבר על לבות אנשיו ועבר עם חילו יחד אל אנטוניוס. אולם בלילה ההוא נחמו אנשי-הצבא ממחשבתם, כי פחדו מחמת שולחם, פן תהיה ידו על העליונה. הם שלפו את חרבותיהם, ורצו להכות את צצינה נפש, וכמעט מלאו את רצונם, לולא נפלו שרי-האלפים לרגליהם והתחננו אליהם על נפשו. אנשי-הצבא השיבו את ידיהם מהמית את צצינה, אך אסרו אותו בנחשתיים והתכוננו לשלח אותו אל ויטליוס. וכשמוע אנטוניוס את הדברים האלה, ערך את אנשיו והוליך אותם להלחם במתקוממים, ואלה עמדו על נפשם מעט מועד ואחרי-כן פנו עֶרְף ונמלטו אל קְרִימוֹנָה. פרימוס לקח עמו את רוכביו, וסגר על מוצאי המבצר, ואחרי-זאת הקיף את רב צבאם לפני שערי העיר והכה את האנשים לפי חרב ויחד עם פליטיהם הבקיע אל העיר ונתן אותה לאנשי-צבאו לבז. וסוחרים רבים מן הנכרים וגם רבים מאזרחי העיר נפלו בחרב ויחד אתם נשמד כל צבא ויטליוס, שלשים אלף ומאתים איש. אולם גם מאנשי-צבא אנטוניוס, הבאים עמו ממוסיה, נפלו ארבעת אלפים וחמש מאות חללים. ואחרי-כן הוציא פרימוס את צצינה לחפשי ושלח אותו אל אספסינוס לבשר את דבר המעשה. ובבואו קבל אותו אספסינוס באור-פנים וכסה על חרפת בגדו בעשותו לו כבוד, אשר לא קָנָה לו.

ד. וכאשר הגיעה הבשורה אל סבינוס, היושב ברומא, כי אנטוניוס הולך וקרב, התאזר עז ואסף את גדודי אנשי-הצבא, השומרים על העיר בלילות וכבש בעזרתם את היכל הקפיטוליון בלילה ובפקד נלוו אליו רבים מנכבדי העם וגם דומיטינוס בן אחיו, אשר בו שמו מבטחם, כי יתגבר על האויב. ויטליוס לא שם לבו לצבא פרימוס, והעיר את כל חמתו על סבינוס והמתקוממים עמו, כי ביצר לבו האכזרי צמא לדם נדיבי העם ושלח את חלק הצבא, אשר בא עמו ומגרמניה, להשתער על הקפיטוליון. בגבורה רבה נלחמו אנשי-הצבא האלה, וגם צריהם העומדים במקדש למעלה, אך לאחרונה התגברו הלגיונות הבאים מגרמניה בעצם מספרם וכבשו את הגבעה. בדרך פלא נמלטו דומיטינוס ורבים מראשי הרומאים, ויתר ההמון פָּלוּ הֶמָּה לפי חרב, וסבינוס הובא אל ויטליוס והומת. ואנשי-הצבא בזזו את קדשי ההיכל, ואחרי-זאת שלחו אותו באש. וכעבור יום אחד בא אנטוניוס עם חילו אל שערי העיר, ואנשי ויטליוס יצאו לקראתו להלחם ברחובות העיר והפכו שלש פעמים ונשמדו כֻּלָּם. ויטליוס יצא שכור מארמון

המלוכה, כי הרבה לאכול ולהיטיב את לבו — כאלו ידע כי זאת היא סעדתו האחרונה — וההמון סחב אותו ברחובות העיר, והרבה ליסרו ולענותו בכל מיני ענויים, ושחט אותו בראש חוצות רומא. וימי מלכותו היו שמונה חדשים וחמשה ימים. ולו נגזר עליו להאריך ימים, כי עתה קצרו ממשלת רומא למלא את שפק תאותו. ומספר יתר החללים היה חמשים אלף ומעלה. הדברים האלה קרו בשלישי לחדש אֶפְרִיִס (כסלו), וביום המחרת בא מוצינוס בראש צבאו אל רומא ומנע את אנשי אנטוניוס מפוא עוד בדמים, כי הוסיפו לבדוק בבתים ולהמית רבים משרידי ויטליוס וגם מן האזרחים, אשר נחשדו בעיניהם כי ידם נכונה עמו, ובגדל כעסם לא רצו לחכות עד אשר יפרש הדבר במשפט. מוצינוס הביא את דומיטניוס והקים אותו למושל בעם עד אשר יבוא אביו. והעם הנפדה מכל צרותיו הריע תרועת שמחה וברך את שם הקיסר אספסינוס ושמה, כי נכונה הממשלה בידו וכי סר מעליו שבט ויטליוס.

ה. ואספסינוס נסע אל אלכסנדריה וקבל שם את הבשורה הטובה מרומא ושמה נאספו צירים מכל קצות הארץ לברכו. והעיר הגדולה הזאת, השניה לרומא בעולם, צרה מהכיל את המון הבאים. ואחרי אשר קמה ישועה לרומאים, שלא קוו לה מראש, וכל הממשלה נכונה בידי אספסינוס, שם אספסינוס את פניו להכניע את שארית יהודה. הוא גמר לשוב אל רומא לקץ החרף ואת בנו טיטוס שלח בראש צבא בחור לכבוש את ירושלים. טיטוס העביר את חילו ברגל אל נִיקוֹפּוֹלִיס, הרחוקה עשרים ריס מאלכסנדריה, ושם הושיב את צבאו באניות מלחמה ונסע דרך היאור (נילוס) בנפת מֶנְדֶס עד העיר תמוֹס, ושם הוריד את הצבא והסיע את צבאו ביבשה וחנה על-יד העיר הקטנה צֶעֶן (טֶנֶס, טֶנִיס) ובלילה השני לַן בְּהֶרְקֵלִיפּוֹלִיס ובלילה השלישי בסִין (פְּלוֹסִיוֹן) ושם נתן מנותה לחילו שני ימים, וביום השלישי עבר את מעברות סִין (פלוסיון) ואחרי־כן נסע במדבר דרך יום אחד ושם את מחנהו בקרבת מקדש האל זֶוס קֶסִיִס, ובלילה השני לַן בְּאוֹסְטְרִינִי, ובמקום תחנונו זה לא נמצאו מים, כי יושבי המקום מביאים שמה את המים ממרחק. אחרי־כן נח טיטוס ברינוקורורה, ומשם הגיע אל רָפְיָה (רפיח) ביום הרביעי, והעיר הזאת היא תחלת גבול סוריה. וביום החמישי שם טיטוס את מחנהו בעזה ומשם בא אל אשקלון. ואחרי־כן נסע מאשקלון וחנה ביבנה, ומיבנה נסע אל יפו. ומיפו בא אל קיסריה, ושם חשב לאסוף גם את יתר צבאותיו.